

Maarit Anttila

Verosuunnittelu ja veron kiertäminen

Rajanvetoa tuloverotuksessa

Opinnäytetyö

Syksy 2012

Liiketalouden, yrittäjyyden ja ravitsemisalalan yksikkö

Liiketalouden koulutusohjelma



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketalouden, yrittäjyyden ja ravitsemisalan yksikkö

Koulutusohjelma: Liiketalouden koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Laskentatoimi, yritys juridiikka

Tekijä: Maarit Anttila

Työn nimi: Verosuunnittelu ja veron kiertäminen: rajanvetoa tuloverotuksessa

Ohjaaja: Juhani Palomäki

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 57

Liitteiden lukumäärä: 2

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää verosuunnittelun ja veron kiertämisen rajanvetoa tuloverotuksesta koskien, sekä sitä, minkälaisia verosuunnittelun keinoja on olemassa ja miten ne eroavat eri yritysmuotojen välillä.

Yrittäjän liikeideasta riippuu paljon, mikä yritysmuoto tullaan valitsemaan. Yritysmuodon valintaan vaikuttaa myös se, onko yrittäjä perustamassa yritystä yksin, vai tuleeko hänellä olemaan yhtiökumppaneita, sekä yritystoiminnan laajuudesta. Yritysmuodosta taas riippuu, minkälaisia verosuunnittelun keinoja voidaan käyttää. Keinot vaihtelevat suuresti eri yritysmuotojen välillä. Yritysmuotoon liittyvien seikkojen lisäksi suunnitteluun vaikuttavat yrittäjän henkilökohtaiset ominaisuudet ja arvomaailma.

Mitä tehokkaammin verokustannukset halutaan minimoida, sitä tärkeämpään asemaan nousee verosuunnittelu. Tästä johtuen tärkeää on se, että verovelvollinen osaa ennakoida toimiensa lainmukaisuuden. Verosuunnittelua voidaan suorittaa hyvinkin lähellä veron kiertämisen, eli laittomuuden rajaa, mutta silloin on kannattavaa hyödyntää ennakkollisen kannanoton mahdollisuutta verotukseen liittyvien riskien eliminoimiseksi. Verojen minimointi on täysin laillista, mutta jos verovelvollinen pyrkii saamaan sellaisia etuja, jotka eivät hänelle veronormiston mukaan kuulu, tulkitaan hänen toimensa veron kiertämiseksi. Samalla voidaan puhua lain kiertämisestä. Raja verosuunnittelun ja ei-hyväksyttävän veron kiertämisen raja on veteen piirretty viiva, jota yritetään tässä työssä löytää.

Sekä oikeustapauksien että haastattelujen perusteella voidaan todeta, että mikään tapaus ei ole samanlainen, vaan jokainen tapaus tulee käsitellä omanaan. Tämän vuoksi on hyvin vaikea vetää tarkkaa rajaa verosuunnittelun ja veron kiertämisen välille. Lisäksi itse ilmiön määrittely on ongelmallista. Haastetta lisäävät vielä oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön väliset ristiriidat. Monesti ollaan tällä harmaalla alueella, jolloin tapaus ratkaistaan viranomaisen toimesta.

Avainsanat: verosuunnittelu, veron kierto, verorikos

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Business School

Degree programme: Business Management

Specialisation: Accounting, Business Law

Author: Maarit Anttila

Title of thesis: Tax planning and tax evasion: demarcation in income taxation

Supervisor: Juhani Palomäki

Year: 2012

Number of pages: 57

Number of appendices: 2

The purpose of this study was to clarify the limit between tax evasion and tax planning, as well as what methods of tax planning exist and how they differ between different company forms regarding the income taxation.

It depends a lot on the entrepreneur's business idea what company form will be chosen. The choice of company form also depends on whether the entrepreneur is founding the company alone or if they will have partners, and the scope of the business operations. It depends on company form, however, what tax planning methods can be used. The means vary greatly between different company forms. In addition to the points related to the company form, the personal properties of the entrepreneur and set of values have an effect on planning.

The more effectively one wants to minimize the tax costs, the more important tax planning becomes. Due to this, it is important, that the taxpayer can anticipate the legality of their actions. Tax planning can be carried out very near the limit of a tax evasion, in other words, illegality, but then it is worthwhile to utilize the option of preliminary contention to eliminate risks related to taxation. The minimization of taxes is totally legal, but if the taxpayer tries to get interests which do not belong to him according to the tax norms, it is interpreted as tax evasion. At the same time, one can talk about circumventing the law. The limit between tax planning and unacceptable tax evasion is a line drawn in the water; in this work an attempt is made to find it.

On the basis of both the cases and the interviews one can conclude that no case is similar, but every case has to be considered separately. Because of this it is very difficult to draw an exact limit between tax planning and the tax evasion. Furthermore, the definition of the phenomenon itself is problematic. The challenge is increased further by conflicts between a juridical form and the economic contents. Issues in this grey area are often solved by the authorities.

Keywords: tax planning, tax evasion, tax offence

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
KÄYTETYT TERMIT JA LYHENTEET.....	6
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Tutkimusongelma.....	7
1.2 Työn rajaus.....	8
1.3 Tutkimusmenetelmä.....	8
1.4 Työn kulku.....	9
2 VEROSUUNNITTELU JA VERON KIERTÄMINEN.....	10
2.1 Verosuunnittelu.....	10
2.1.1 Mitä verosuunnittelu on?.....	10
2.1.2 Verojen minimointi.....	13
2.1.3 Verojen torjunta.....	14
2.1.4 Prejudikaattien merkitys verosuunnittelussa.....	14
2.1.5 Verosuunnittelun ja ei-hyväksyttävän veron kiertämisen raja.....	15
2.2 Verosuunnittelu ja yritysmuoto.....	16
2.2.1 Yritysmuodon valinta.....	17
2.2.2 Eri yritysmuotojen tulojen verotus.....	17
2.2.3 Verosuunnittelu eri yritysmuodoissa.....	21
2.3 Veron kiertäminen.....	22
2.3.1 Veronkiertämissäännös (VML 28§).....	22
2.3.2 Mitä veron kiertäminen on?.....	23
2.3.3 Veron kiertämisen tyyppitilanteiden ryhmittely.....	25
2.3.4 Harmaa talous.....	27
2.3.5 Veroparatiisit.....	28
2.3.6 Verorikokset.....	29
3 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ.....	32
3.1 Tutkimusongelman luonne.....	32
3.2 Tutkimusstrategiat.....	32

3.3	Aineistonkeruun menetelmät.....	33
3.4	Tutkimuksen tavoitteet	34
3.5	Tutkimuksen laadinta ja toteutus	34
4	VERONKIERRON JA VEROSUUNNITTELUN RAJANVETO	37
4.1	Oikeustapaukset	37
4.1.1	Yksityisöt peiteltyksi osingoksi osakeyhtiöksi muutettaessa	37
4.1.2	Varallisuudensiirrot ilman tarkoitusta siirtää varallisuutta	38
4.1.3	Yhtiön jakautuminen.....	39
4.1.4	Yhtiömuodon muutos.....	40
4.1.5	Yhtiömuodon sivuuttamistilanne.....	40
4.2	Haastattelut.....	41
4.2.1	Verosuunnittelun toteutus	42
4.2.2	Uuden yrittäjän haasteet verosuunnittelussa	43
4.2.3	Verosuunnittelun tasot ja keinot	45
4.2.4	Lainsäädännön puutteet ja aukot	47
4.2.5	Veron kiertämisen todentaminen	48
4.2.6	Veroparatiisit ja Suomen kansantalous.....	49
4.3	Johtopäätökset.....	50
5	YHTEENVETO.....	52
	LÄHTEET	54
	LIITTEET	58

KÄYTETYT TERMIT JA LYHENTEET

Verosuunnittelu	Verosuunnittelu on verojen suunnittelua niin, että verokus-tannus jää mahdollisimman alhaiseksi. Tätä sanotaan myös verojen minimoimiseksi. Verosuunnittelu, joka joh-taa verojen minimointiin on täysin sallittua.
Veron kierto	Veron kierto tarkoittaa sellaisten veroetujen tavoittelua, jotka eivät kuuluisi verovelvolliselle tai ovat lain tarkoituk-selle vieraita veroetuja.
Verorikos	Veropetoksessa verovelvollinen yrittää saada veronmak-suvelvollisuutensa liian alhaiseksi tai vaihtoehtoisesti pyr-kii välttämään sen kokonaan.
Prejudikaatti	Prejudikaatti eli ennakkoratkaisu on korkeimman oikeu-den antama tuomio tai päätös, joka samalla voi toimia rat-kaisuohjeena myöhemmin vastaavanlaisissa tapauksissa.
Harmaa talous	Harmaa talous ja talousrikollisuus tarkoittavat yleisesti ottaen yritysmaailmassa tapahtuvaa laiminlyöntiä lakisää-teisten maksujen ja velvoitteiden kohdalla.
Verohuojennus	Verohuojennus tarkoittaa vapautusta veron ja viivästys-seuraamusten maksusta osittain tai kokonaan.
Veroparatiisi	Veroparatiisissa, eli verokeitaassa verotusaste on matala tai verotusta ei ole ollenkaan. Veroparatiisi ei vaadi niihin rekisteröityneiltä yrityksiltä konkreettista liiketoimintaa alueellaan.

1 JOHDANTO

Jos verolainsäädäntöä ei tunneta, on verosuunnittelua vaikea alkaa prosessoidaan. Tällöin jopa liikutaan vaarallisilla vesillä, koska tietämättömyyttä ei anneta anteeksi, jos viranomaisella on aihetta epäillä vilppiä. Verosuunnittelu on yksi osa yrityssuunnittelua ja koskee kaikkia verovelvollisia ja verolajeja. (Leppiniemi & Walden 2009, 17; Koponen 2011, 15.) Verosuunnittelu ei ole ainoastaan yhteen tilikauteen liittyvä toimenpide, vaan siinä tähdätään kauas tulevaisuuteen. Verosuunnittelussa on tarkoitus selvittää verotuksellisesti edullisimmat toimintavaihtoehdot ja myös estää verohaittojen ja hallitsemattomien verotustilanteiden syntyminen. On tärkeää perehtyä yritysmaailmaan ja lakeihin jo ennen yrityksen perustamista. Jos verovelvollinen ei tiedosta verosuunnittelun mahdollisuuksia ja ratkaisuvaihtoehtoja, eikä riskejä, hän ei pysty suorittamaan itse verosuunnittelua.

Verosuunnitteluun liittyvät tavoitteet vaihtelevat riippuen yritysmuodosta. Yritysmuoto on eräänlainen ”huntu” harjoitettavalle liiketoiminnalle, mutta oikean ”hunun” valinta on tärkeää, koska sillä on suurta verotuksellista merkitystä (Myrsky & Linnakangas 2010, 296). Myös yritysten toiminta ja volyyymi ovat keskenään erilaisia. Verosuunnitelman avulla yrityksellä on mahdollisuus saavuttaa lyhyen ja pitkän tähtäimen tavoitteensa. (Myrsky & Rabinä 2011, 197–198.) Huolellisesti tehty verosuunnittelu ottaa huomioon yhtäaikaisesti monia asioita ja tavoitteita, joihin verotus vaikuttaa. Verosuunnitteluun liittyy läheisesti lainsäädäntömuutosten ja oikeuskäytäntöjen tarkka silmälläpito ja niiden hyväksikäyttö.

1.1 Tutkimusongelma

Vero-oikeuden vaikeimpiin osa-alueisiin kuuluu rajan vetäminen hyväksyttävän verosuunnittelun ja ei-hyväksyttävän veron kiertämisen välille. Ja jos on siirrytty veron kiertämisen alueelle, on vaikeaa hahmottaa missä vaiheessa raja ylitettiin. Työssä keskityttiin yritysten verosuunnittelun ja veron kiertämisen rajanvetoon. Päämääränä oli selvittää missä verosuunnittelun ja veron kiertämisen raja kulkee yrityksen tuloverotuksessa, sekä mitä eri verosuunnittelun keinoja voidaan käyttää pysymällä laillisuuden piirissä. Haluttiin myös selvittää, onko mahdollista löytää

samaa linjaa keskenään samanlaisissa tapauksissa. Empiriassa pyrittiin saamaan pientä tietopakettia myös aloittaville yrittäjille liittyen yritysmuodon valintaan ja sitä kautta verosuunnittelun eri mahdollisuuksiin. Selviteltiin myös, mitä tulee ottaa huomioon verosuunnittelussa, kuinka suuri merkitys milläkin seikalla on ja mistä voidaan saada apua verosuunnitteluun. Millä tavalla verotusta voitaisiin keventää pysymällä kuitenkin laillisella alueella, ja onko tärkeintä keskittyä verokustannusten minimointiin?

1.2 Työn rajaaminen

Olisi ollut mahdotonta ottaa mukaan kaikki verotuksen osa-alueet, joten tutkimus-alueetta täytyi rajata. Päätös keskittyä yritysten tuloverotukseen syntyi siksi, koska ensinnäkin yritysmuoto vaikuttaa verosuunnitteluun suuresti ja koska yllättävän harvalla on tietoa verosuunnittelun mahdollisuuksista ja siitä, milloin laittomuuden raja ylittyy. Tietämättömyyttään yrittäjä ei saa anteeksi, jos verottajalle käy ilmi yrittäjän laiton oikeustoimi. Huono työllisyystilanne ajaa ihmisiä kokeilemaan onneaan yrittäjänä, vaikka tietoa ei välttämättä yritysmaailmasta olisikaan. Verotusta kiristetään, kulutustarvikkeiden hinnat nousevat ja yleisesti jokapäiväinen eläminen alkaa olla yhä kalliimpaa. Jostain täytyisi siis nipistää. Monelle yrittäjälle tulee varmasti mieleen, josko verotuksesta löytyisi porsaanreikiä.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa käytettiin ei-empiiristä kirjoituspöytä tutkimusta, joka tarkoittaa aiempiin aihealuetta käsitteleviin tutkimuksiin perehtymistä ja aiempien tietomateriaalien hyväksikäyttöä. (Mäntyneva, Heinonen & Wrangle 2008, 30.) Tutkimuksessa pyritään selvittämään eri lähteitä apuna käyttäen ja niiden tietoja yhdistellen tutkittavaa ongelmaa. Edellytyksenä kirjoituspöytä tutkimuksen tekemiseen on, että tiedot ovat jo olemassa. Kirjoituspöytä tutkimuksessa tietolähteenä on oleellista käyttää kirjoja ja alan ammattilaisten haastatteluita. Koska tässä aiheessa ratkaisut perustuvat lainsäädäntöön, käytettiin tärkeimpinä tietolähteinä lakeja. Kun tiedot on saatu kerättyä, tutkitaan niitä kirjoituspöydän ääressä.

Kirjoituspöytätyöstä täydentämään käytettiin empiiristä osuutta. Empiiristä osuutta varten tehtiin haastatteluja sekä henkilökohtaisesti että sähköpostitse. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna avoimena haastatteluna, eli jokainen haastateltiin erikseen ja kaikille haastateltaville annettiin samat kysymykset ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. (Metsämuuronen 2006, 115.) Tämä haastattelumenetelmä on sopiva aiheen arkaluontoisuuden takia ja koska pyritään selvittämään heikosti tiedostettuja asioita. Haastattelussa pyrittiin olemaan ohjailematta haastateltavaa ja haastateltavaa. Haastattelun teemat on valittu etukäteen, mutta kysymysten muoto ja järjestys saattaa vaihdella.

Haastattelujen lisäksi tutkittiin aiheeseen liittyviä olemassa olevia oikeustapauksia. Työhön pyrittiin löytämään mahdollisimman monta erilaista tapausta, joista nähtäisiin myös, miten ne on ratkaistu.

1.4 Työn kulku

Ensimmäisessä luvussa kerrotaan työn tavoitteesta, tutkimusongelmasta, työn rajaamisesta ja työssä käytetystä tutkimusmenetelmästä. Toisessa luvussa selvitetään, mitä on verosuunnittelu ja mitä on veron kiertäminen. Miten verosuunnittelu kannattaa toteuttaa eri yritysmuotojen kohdalla, mitä siinä kannattaa ottaa huomioon ja minkälaisia eri mahdollisuuksia on verojen minimointiin. Tässä luvussa käydään myös läpi eri yritysmuotojen pääpiirteet ja niiden verotus. Kolmannessa luvussa selvitetään lyhyesti erilaisia tutkimusmenetelmiä ja tapoja ja kerrotaan tämän kyseisen tutkimuksen toteuttamisesta. Luvussa käydään myös tarkemmin läpi itse haastatteluprosessia. Neljännessä luvussa kerrotaan lyhyesti eri oikeustapaukset ja selvitetään oikeustapausten ja haastattelujen tutkimustulokset. Pohditaan myös, kuinka paljon haastateltavien vastaukset ja mielipiteet erosivat toisistaan. Luvun loppuun kerätään johtopäätökset aiheesta. Viidennessä luvussa kootaan yhteenveto aiheesta.

2 VEROSUUNNITTELU JA VERON KIERTÄMINEN

2.1 Verosuunnittelu

Tässä luvussa puretaan auki verosuunnittelun käsite; mitä erilaisia muotoja siihen kuuluu, mitä se merkitsee ja milloin vielä ollaan verosuunnittelun rajan sisäpuolella. Tuodaan myös esille verosuunnitteluun läheisesti liittyvät seikat.

2.1.1 Mitä verosuunnittelu on?

Verosuunnittelu on laaja tehtäväkenttä ja kuuluu omana osanaan yrityksen muuhun suunnitteluun. Verotus liittyy kiinteästi yrityksessä tehtäviin päätöksiin. Verosuunnittelu tarkoittaa käytännössä verojen ennakointia ja minimointia. (Wikström 2008, 95.) Verotukseen liittyvät mm. yritysmuodon valinta, yritysmuodon muutokset, voitonjako ja ulkomaan toiminnot. Verosuunnittelussa realistisena seikkana on se, että verot pitää maksaa, joten tavoitteena tulee olla kohtuullisiin veroihin pyrkiminen nollaverojen sijaan. Verosuunnittelu on sitä tärkeämmässä asemassa, mitä laajempaa ja monipuolisempaa verovelvollisen toiminta on. (Myrsky & Räbinä 2011, 197.) Vielä, jos toimitaan kansainvälisellä toiminta-alueella, on verosuunnittelu hyvin merkittävässä asemassa.

Verosuunnitteluun kuuluu monia tekijöitä ja verot tai verokustannukset ovat vain osa verosuunnittelua. (Wikström 2008, 95.) Sen sijaan puhuttaessa verojen minimoinnista nämä ovat hallitsevia asioita. Verosuunnittelu on verojen suunnittelua niin, että verojen kokonaiskustannukset jäävät mahdollisimman alhaisiksi. Tätä voidaan sanoa myös verojen minimoimiseksi, joka on verosuunnittelun lähikäsite. Verosuunnittelussa on huomioitava tuloverotuksen lisäksi myös muut verolajit. Mitä aikaisemmassa vaiheessa verosuunnittelua aletaan tehdä, sitä tehokkaammin pystytään vaikuttamaan omaan verotukseen (Puronen 2004, 19). Suunnitteluprosessissa tehdään vaihtoehtolaskelmia, huomioidaan ja arvioidaan mahdollisia päätösvaihtoehtoista aiheuttavia veroseuraamuksia ja kartoitetaan erilaisia toimintavaihtoehtoja tavoitteena valita veroeffektiivisin toimintamalli kunkin yksilöllisen tilanteen mukaan lain sallimalla tavalla. (Myrsky & Linnakangas 2010, 74–75.) Vero-

suunnittelu ei siis välttämättä tarkoita sitä, että valittaisiin verot minimoiva vaihtoehto, koska paras ratkaisu voi myös olla jokin muu, kuin verotuksellisesti edullisin vaihtoehto (Suomen Potilaslehti 2010, 8). Samalla pyritään estämään verohaittojen ja ennakoimattomien verotustilanteiden syntymistä. (Wikström 2008, 96–97.) Mitä rohkeampi verovelvollinen on ottamaan riskejä, sitä enemmän ja monipuolisemmin on olemassa toimintavaihtoehtoja. Verosuunnittelun tarve kasvaa sitä enemmän, mitä vähemmän veroja halutaan maksaa. Nämä kaksi seikkaa ovat siis kääntäen verrannollisia.

Verosuunnittelu ei ole hetkellistä, vaan sitä tehdään tulevaisuutta ajatellen (Myrsky & Rabinä 2011, 197). Sitä siis tarvitaan läpi yrityksen elinkaaren. Tärkeimpiä seikkoja verosuunnittelussa ovat ajoitus ja päätös siitä, halutaanko tehdä verosuunnittelu lyhyellä vai pitkällä tähtäimellä. Verosuunnittelussa joudutaan ottamaan huomioon juoksevat tulot, luovutusvoitot, varallisuusverot, varainsiirto- ja kiinteistöverot ja myös perintö- ja lahjaverot. (Verosuunnittelu – yleisluontoisesti [Viitattu 11.3.2012]).

Verosuunnittelu voidaan tehdä erilaisille aikaväleille. Toiset yritykset tekevät lyhyen aikavälin suunnittelua ja suunnittelevat kausi kerrallaan ja toiset tekevät verosuunnittelun useaksi vuodeksi eteenpäin. (Tikka, Nykänen, Juusela & Viitala 2012.) Verosuunnittelu poikkeaa näiden välillä paljonkin, koska suunnittelussa tulee tällöin ottaa huomioon eri tekijöitä ja lyhyen aikavälin suunnittelussa hyvinkin maksimaalisesti. Verosuunnittelu voidaan jakaa kolmeen eri tasoon, joita ovat strateginen, taktinen ja operatiivinen taso. (Leppiniemi & Walden 2009, 143.) Aivan selviä rajoja tasojen välille ei loppujen lopuksi vetää tasojen ja veroihin liittyvien toimenpiteiden toisiinsa lomittumisen vuoksi. Jos taso on havaittavissa, on siitä hyötyä toimintaa organisoitaessa, sekä tehtäviä ja vastuita jaettaessa. Verosuunnittelun taso arvioidaan sen perusteella, millaisia suunnittelun vaikutukset ovat verovelvolliselle ja määräytymiseen vaikuttaa myös se, minkälaiselle aikavälille verosuunnittelu tehdään. (Myrsky & Rabinä 2011, 197–198.) Peruuttamattomat valinnat, esimerkiksi yritysmuotoa koskevat valinnat ja yritysjärjestelyt ovat strategisia. Yritysjärjestelyjä ovat sulautuminen, jakautuminen, liiketoimintasiirto, osakevaihto, yrityskauppa, yrityksen lopettaminen ja saneeraaminen. (Leppiniemi &

Walden 2009, 144.) Samalla strateginen verosuunnittelu on pitkän aikavälin suunnittelua. Strateginen verosuunnittelu on tarpeen etenkin yritystä perustettaessa.

Taktiseen verosuunnitteluun voidaan lukea kaikki verotukseen vaikuttavat käytännön toimet, joista tärkein on yrityksen rahoituksen suunnittelu. (Myrsky & Räbinä 2011, 197–198.) Taktinen verosuunnittelu ulottuu useampaan tilikauteen ja sen tulee kertoa millä tavoin suunnittelukauden tavoitteisiin päästään. Nämä tavoitteet liittyvät yleensä tiettyä kirjanpitoa ja verotuksen tavoitetulosta edellyttäviin toimenpiteisiin. Yrittäjän yksityistalouden rahoittamiseen liittyvät ratkaisut, esimerkiksi palkat, osingot ja yksityisotot ovat taktisia valintoja.

Operatiivinen verosuunnittelu kohdistuu yhteen tai korkeintaan kahteen tilikauteen. (Myrsky & Räbinä 2011, 197–198.) Operatiivista suunnittelua on oikeuskäytännön ja lainsäädännössä tapahtuvien muutosten seuraaminen ja niiden huomioiminen ennakoivasti. Operatiivista verosuunnittelua on huolehtia yksittäisten toimenpiteiden tarkoituksenmukaisesta ja oikeasta menettelystä huomioiden tavoitteet tilinpäätös- ja veronäkökulmista katsoen. (Leppiniemi & Walden 2009, 145.) Esimerkiksi tulojen ja menojen tosittaminen sekä riittävien dokumenttien laatiminen on operatiivista toimintaa.

Ansiotulot verotetaan progressiivisen asteikon mukaan, eli tuloveroprosentti on riippuvainen henkilön tulotasosta. (Niskakangas 2012.) Joillakin veroprosentti kiihtyy jopa yli 50 %:n. Pääomatulojen verotus nousi vuonna 2012 30 %:iin ja on esitetty, että yli 50 000 € ylittävältä pääomatulon osalta verokanta tulisi olemaan 32 %. Kuitenkin tulon verottaminen pääomatulona olisi monelle kannattavampaa, jos tulot voitaisiin muuntaa toiseen tulolajiin. Lainsäädäntö pyrkii huolehtimaan siitä, ettei ansiotuloja pystyittäisi muuntamaan pääomatuloiksi, jos ne eivät niitä ole.

Verovelvollinen voi käyttää verosuunnittelussa apunaan veroneuvojaa tai verokonsulttia. Asiantuntija on vastuussa siitä, ettei hänen antamansa veroneuvo ole virheellinen. Asiantuntija ei saa verotuksessa tietämättömyyttään anteeksi. Jos konsulttia ei halua käyttää, mutta tuntee epävarmuutta joissakin asioissa, verovirastolta tai keskusverolautakunnalta voi pyytää ennakkokannanottoa etukäteen (Eng-

blom ym. 2010, 83). Verohallinnon antama ennakkoratkaisu on hakijan niin vaatiessa sitova ja ratkaisusta voi myös valittaa (Koponen 2011, 18).

Kun verojärjestelmä on hyvä, oikeusvarmuus ja ennustettavuus ovat korkealla tasolla. (Suomen Potilaslehti 2010, 8.) Tämä tarkoittaa sitä, että verovelvollinen pystyy ennustamaan tulevaa verokohteluaan ja hän pystyy myös muokkaamaan käyttäytymistään päästäkseen tavoitteeseensa. Jos maailmassa ei tarvitsisi maksaa veroja, ei tunnettaisi myöskään verosuunnittelua tai veron kiertämistä todetaan kyseisessä Potilaslehdessä ja tottahan se on. Verovelvollisuudesta seuraa automaattisesti intressi minimoida kokonaisverorasitusta.

2.1.2 Verojen minimointi

Verosuunnittelu ja verojen minimointi kuuluvat yhteen, eikä niitä pystytä selkeästi erottelamaan. Nämä käsitteet kuitenkin tarkoittavat eri asioita. Verosuunnittelu, joka johtaa verojen minimointiin on täysin sallittua, kertoo Weckström Suomen Potilas – lehdessä (2010, 8). Verojen minimointiin voi myös liittyä riskejä, kuten velkaantumista ja suuria investointeja. (Wikström 2008, 95.) Vaikka verot minimoiva vaihtoehto minimoikin verot, saattaa se silti aiheuttaa joitakin muita kuluja verosäästöjä enemmän. Verothan ovat yritykselle vain osa kustannuksista.

Verojen minimointi on vielä jaettu kahteen osaan, jotka ovat hyväksyttävä tai onnistunut verojen minimointi, toisin sanoen verojen säästäminen ja ei-hyväksyttävä tai epäonnistunut verojen minimointi, joka tarkoittaa samaa kuin veron kiertäminen. Vaikka näiden välillä on eroja, ei selvää rajaa voida väliin kuitenkaan vetää. Onnistuneessa verojen minimoinnissa verovelvollisen esittämä kanta omasta verotuksestaan on saanut myös verottajan hyväksynnän. Kun verovelvollisen valintoja ei ole hyväksytty, on kysymys epäonnistuneesta verojen minimoinnista. Tällöin valintojen perusteina ovat ainoastaan verotukselliset syyt.

Verojen minimointiin on olemassa useita erilaisia keinoja. Mainittakoon yhtenä ei-hyväksyttäviin minimointikeinoihin kuuluva veropako, jossa verovelvollinen siirtää tulonsa verotettavaksi maahan, jossa verotus on matalampi (Wikström 2008, 98–99). Täysin laillista on myös muuttaa sellaiseen maahan, jossa verorasitukset ovat

lievemmat. (Myrsky & Rabinä 2011, 199.) Laitonta veropakoa on esimerkiksi yrityksen peiteltyt voittojen siirrot toiseen maahan.

2.1.3 Verojen torjunta

Kun päämääränä on verosta vapautuminen, puhutaan veron torjunnasta. (Myrsky & Rabinä 2011, 198.) Veron torjunta voi olla sekä laillista että laitonta. Tosin laittomalla puolella veroetu saatetaan evätä, jonka lisäksi seurauksena on todennäköisesti myös rangaistus teosta. Laillisella veron torjunnalla tarkoitetaan veronhuojennussääntöjen hyväksikäyttöä, joka tarkoittaa sitä, että verovelvolliselle on lainsäätäjän tietoisesta toimesta luotu kannustin veron torjumiselle. Esimerkkinä tästä yrityksen siirtäminen perintönä tai lahjana kyseistä toimintaa jatkaville, jolloin osakkeista, yhtymäosuudesta ym. määrättävästä verosta verovelvollinen vapautetaan joko kokonaan tai osittain veron maksusta (Leppiniemi & Walden 2009, 497). Lailliseksi veron torjunnaksi luetaan myös sellaisen oikeustoimen suorittamatta jättäminen, joka aiheuttaisi verovaikutuksen. (Myrsky & Rabinä 2011, 198.) Esimerkkinä mainittakoon omaisuuden luovuttamatta jättäminen voiton verotuksen välttämistarkoituksessa ja veron vyörytys, jolloin vero siirtyy toisen maksettavaksi, kun esimerkiksi palkkaa tai hintaa on korotettu.

Verovilpistä puhuttaessa ollaan veron torjunnan laittomalla puolella ja siksi siitä on yleensä seurauksena veronkorotus tai muu rangaistus. (Myrsky & Rabinä 2011, 198–199.) Tästä mainittakoon esimerkkinä väärän veroilmoituksen antaminen. Yleisesti verovilppi muodostuu siitä, että abstrakti verovelka on aiheutunut, mutta verovelvollinen yrittääkin vapautua verosta laittomia keinoja käyttäen.

2.1.4 Prejudikaattien merkitys verosuunnittelussa

Verovelvollisella saattaa tulla eteen sellainen tilanne, ettei laista saada asiaan suoraan vastausta. Silloin voidaan havaita, että ennakkopäätöksillä, eli prejudikaateilla on verotuksessa merkitystä (Myrsky 2011, 1). Eliminoidakseen tuloverotukseensa liittyviä riskejä etukäteen, on verovelvollisen mahdollista hankkia ennakkollinen kannanotto. (Knuutinen 2012, 297.) Verovelvollinen saa lisää varmuutta, kun hä-

nellä on etukäteen mahdollisuus varmistua toimenpiteensä verokohtelusta. Tätä toimenpidettä voidaan pitää myös osana verosuunnittelua. Prejudikaatti eli ennakkoratkaisu on korkeimman oikeuden antama tuomio tai päätös, joka samalla voi toimia ratkaisuoheena myöhemmin vastaavanlaisissa tapauksissa. (Myrsky 2011, 8-9.) Olennaista on, että ratkaisu omaa prejudikaattiarvoa, joka taas tarkoittaa sitä, että ratkaisulla on sitovaa vaikutusta vastaavia tapauksia ajatellen. Ennakkoratkaisut jaetaan deklaratoriisiin, jotka ovat yksiselitteisiä ja rinnastettavissa lain säännöksiin, sekä demonstratiivisiin, joka ei anna selvää ratkaisuoheutta, mutta siitä on laintulkinnassa poimittavissa seikkoja, kun käsitellään samantyyppistä tapausta.

Liikkeen- tai ammatinharjoittajalla on oikeus hakea Verohallinnolta etukäteen elinkeinotoiminnan tuloverotusta tai henkilökohtaista tuloverotusta koskeva maksullinen ennakkotieto tai ennakkoratkaisu. (Ennakkotieto-, ennakkoratkaisu- ja poikkeuslupahakemus 2010.) Ennakkotiedot ja – ratkaisut ovat verohallintoa sitovia päätöksiä siitä, miten verotus toimitetaan yksittäisessä veroasiassa edellyttäen, etteivät olosuhteet ole muuttuneet hakemuksessa esitetystä tilanteesta. Ennakkoratkaisut ovat valituskelpoisia, kun taas ennakkotiedot eivät erikseen ole valituskelpoisia. (Myrsky 2011, 14.) Valitusmahdollisuus tulee mahdolliseksi vasta silloin, kun verotus on toimitettu ennakkotiedon mukaisesti.

2.1.5 Verosuunnittelun ja ei-hyväksyttävän veron kiertämisen raja

Alhaisempia veroja voi tavoitella kahdella tavalla; laillisella ja laittomalla tavalla (Ylönen 2008, 15). Varmasti yleistymässä on verosuunnittelu, jossa päällimmäisenä tavoitteena on löytää tehokkuushäiriöitä verojärjestelmästä tai porsaanreikiä verolaista. Jos näitä satutaan löytämään, käytetään niitä verosuunnittelussa tarkoituksellisesti hyödyksi. Tällaisesta verosuunnittelun muodosta on käytetty myös nimitystä aggressiivinen verosuunnittelu. (Wikström 2008, 97–101.) Verojen välttely on vielä laillista veroalea. Tämä voi muuttua veron kiertämiseksi, jos minimointitoimenpiteillä tähtäimessä ovat lain kannalta tuntemattomat veroedut.

Mitä kauemmas ”verosuunnittelun laidalle” mennään, sitä lähemmäs mennään laittomuuden rajaa. (Wikström 2008, 98.) Vaikka ei oltaisi vielä laittomuuden puolella, riskit kuitenkin kasvavat siitä, ettei järjestelyjä saada läpi verotuksessa. Epä-

varmoissa tilanteissa voi pyytää verovirastolta ”etukäteen toimitetun verotuksen”, eli ennakkotiedon verovelvollisen kohdalla kyseessä olevasta asiasta. Verosuunnittelun ja ei-hyväksyttävän veron kiertämisen rajan vetämistä pidetään yhtenä vero-oikeuden vaikeimmista alueista. (Knuutinen 2012, 3.) Koska verovelvollisen verotettava tulo syntyy yksityisoikeudellisten transaktioiden tuloksena, tämä antaa verovelvolliselle monia mahdollisuuksia verosuunnitteluun. Verosuunnittelun rajoilla pystytään kulkemaan suorittamalla verotettavan tulon määrää vähentäviä transaktioita tai jättää suorittamatta verotettavan tulon määrää lisääviä transaktioita. Siinä tapauksessa, jos verosuunnittelussa on käytetty keinotekoisia menetelmiä, on siirrytty veron kiertämisen puolelle. Ongelmaksi monesti muodostuukin rajan ylittämisen ajankohdan selvittäminen. Se, missä asemassa verokustannukset ovat, kertoo aika paljon. (Wikström 2008, 99.) Jos verokustannukset ovat vain tekijä muiden joukossa, on kysymys verosuunnittelusta. Veron säästämistä verokustannukset ovat keskeisessä asemassa, mutta veron kiertämisessä ne ovat joko ainoa tai tärkein peruste.

On tärkeää ymmärtää käsitteiden verosuunnittelu, veron kiertäminen ja veropetos erot voidaksemme välttää oikeudelliset tulkintaepäselvyydet. (Suomen Potilaslehti, 2010). Tärkeää se on myös siksi, että verovelvollinen pystyy ennakoimaan toimintensa lainmukaisuuden.

Raja, joka kulkee sallitun ja kielletyn verosuunnittelun välillä, voi joskus olla huoimaaton, tai Britannian entisen valtiovarainministeri Denis Healeyn mukaan: ”Veronkierron ja verojen välttelyn välinen ero on vankilan muurin paksuinen” (Ylönen 2008, 15). Jos verosuunnittelu ylittää tuon rajan, voi siinä täytyä rikoslain mukaisen verorikoksen tunnusmerkit. (Engblom ym. 2010, 83.) Verorikokset jaetaan rikoslain mukaan verorikkomukseksi ja veropetokseksi.

2.2 Verosuunnittelu ja yritysmuoto

Liiketoimintaa aloitettaessa on hyvä olla perillä, miten eri yritysmuodot verotetaan. Vaikka yritysmuotoa on mahdollista muuttaa tulevaisuudessa, on kuitenkin tärkeää pohtia eri vaihtoehdot heti alussa. Yritysmuoto vaikuttaa olennaisesti verosuunnitteluun, joka tuo yrittäjälle lisää pohdiskeltavaa.

2.2.1 Yritysmuodon valinta

Yritystoimintaa aloitettaessa täytyy ensin valita yritysmuoto ja mietitään ostetaanko jo olemassa oleva yritys, vai perustetaanko yritys oman liikeidean pohjalta. Valintaan vaikuttaa tietenkin myös se, ollaanko yritystä perustamassa yksin, vai yhdessä yhtiökumppaneiden kanssa. Yritysmuodolla on oleellinen asema myös verotuksen kannalta, koska eri yritysmuotojen verotuskohtelu on keskenään hyvin erilaista. Ei ole kuitenkaan kannattavaa laittaa verotukselle liikaa painoarvoa, koska yritysmuodon valinta tulee tehdä sen mukaan, mikä yritysmuoto vastaisi parhaiten suunnitellun toiminnan tarkoitusta. (Engblom ym. 2010, 69; Kukkonen & Walden 2011, 18.) Valinnassa kannattaa ottaa huomioon myös tekijät, jotka eivät ole verosidonnaisia. Tämä tarkoittaa sitä, että jos yritykseen liittyy yhteistoiminnallisia tai sosiaalisia ulottuvuuksia, saattaisi olla järkevää harkita osuuskuntaa osakeyhtiömuodon sijasta. Mutta valitsee yrittäjä sitten minkä yritysmuodon tahansa, hän joutuu aina suuren taloudellisen riskin eteen. Minkä yritysmuodon yrittäjä valitsee-kin, sen ei tarvitse olla lopullinen. Hyvin tavallista on, että yritysmuotoa joudutaan miettimään vielä moneen kertaan liiketoiminnan elinkaaren aikana. Tavallinen syy yritysmuodon muuttamiseen on liiketoiminnan ja tuloksen kasvu, mutta myös toimintaympäristö muuttuu yrityksen ympärillä jatkuvasti ja siinä on pysyttävä mukana. Tämä vaatii yritykseltä joustavuutta ja jatkuvuutta.

Eri yritykset käyttävät erilaisia valintakriteerejä ja ottavat verosuunnittelussa huomioon eri seikkoja. Toiset yritykset tekevät verosuunnittelun vain yritykseen liittyvät seikat huomioiden, kun taas pienissä yrityksissä otetaan huomioon myös omistajien verotukseen liittyvät seikat. (Tikka ym. 2012.) Toki suunnitteluun vaikuttavat myös yrittäjien asenne riskin ottamiseen ja veronmaksupolitiikka.

2.2.2 Eri yritysmuotojen tulojen verotus

Yritysmuodot jaetaan yleensä neljään ryhmään, joita ovat omissa nimissään toimintaansa harjoittavat yksityiset elinkeinonharjoittajat ja maatalouden harjoittajat, henkilöyhtiöt, osakeyhtiöt ja osuuskunnat. (Leppiniemi & Walden 2009, 146–147; Kukkonen & Walden 2011, 16–18.) Ennen lopullista päätöstä yritysmuodosta, kannattaa miettiä myös velkavastuuta; yksityinen elinkeinonharjoittaja ja henkilö-

yhtiön osakas vastaa yrityksen veloista koko henkilökohtaisella omaisuudellaan, kun taas osakeyhtiössä yrittäjä on vastuussa ainoastaan sijoittamallaan panoksella. Toki myös osakeyhtiöyrittäjä joutuu toimintaa aloittaessaan henkilökohtaiseen velkavastuuseen hankkiessaan yritykseensä tarvittavaa rahoitusta.

Yritystoimintaa voi harjoittaa yksityisliikkeenä ilman, että yritystoimintaa organisoidaan juridisen oikeushenkilön muotoon. (Kukkonen & Walden 2011, 18–19.) Kannattavaa on kuitenkin rekisteröidä liiketoiminnalle markkinoilla käytettävä toiminimi. Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei ole erillinen oikeushenkilö, vaan tulot verotetaan yrittäjän henkilökohtaisena tulona. Toiminimessä yrittäjä ei maksa itselleen palkkaa. (Niskakangas 2009, 49; Ossa 2011, 168–169.) Yksityisen elinkeinonharjoittajan tulot voivat olla pääomatuloja ja ansiotuloja jakautuen pääomatuloihin yritykseen sitoutuneen pääoman määrän mukaan. Pääomatulo-osuus määräytyy edellisen verovuoden lopussa olevasta nettovarallisuudesta, josta 20 % on pääomatuloa ja loput ansiotuloa. Pääomatuloja liikkeenharjoittaja voi siis saada toiminnastaan vain, jos yrityksellä on nettovarallisuutta tai yritystuloon sisältyviä käyttöomaisuuskiinteistöjen tai käyttöomaisuusarvopaperien luovutusvoittoja. Pääomatulolaskennan perusteena käytetään vuotuista tuottoa, joten tilikauden pituudella on vaikutusta laskelmaan. Nettovarallisuuteen ei lasketa yrittäjän henkilökohtaista omaisuutta. Yritystulo voi olla pelkästään ansiotuloa tapauksessa, jos yrityksellä ei olisi lainkaan omaa pääomaa tai luku olisi miinus-merkkinen (Engblom ym. 2010, 73). Verovelvollisella on mahdollisuus vaatia pääomatulo-osuudeksi 10 % 20 %:n sijaan. (Niskakangas 2009, 49.) Progressiivisen verotuksen valitseminen on kannattavaa yritystulojen jäädessä erityisen pieniksi.

Verotuksessa elinkeinoyhtymiksi luetaan henkilöyhtiöt, joista yleisimmät ovat avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. (Kukkonen & Walden 2011, 26; Ossa 2011, 182–183.) Henkilöyhtiöitä ei käsitellä erillisinä verovelvollisina, vaan ne ovat laskentasubjekteja. Laskentasubjektille vahvistetaan elinkeinotoiminnan tulos, joka sitten jaetaan verotettavaksi osakkaiden, eli yhtiömiesten tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtiön tuloihin ja varoihin. Yhtymästä saadut pääomatulo-osuudet ja ansiotulo-osuudet lisätään yhtiömiesten muihin ansio- ja pääomatuloihin. Tuloksesta vähennetään kuitenkin ennen jakamista aikaisempien vuosien tappiot, eli tappiollista elinkeinotoiminnan tulosta ei jaeta osakkaille.

Henkilöyhtiössä yhtiömies voi niin valitessaan nostaa tehtyyn työhön nähden kohtuullista palkkaa ja myös saada luontoisetuja yhtiöstä edellyttäen, että yhtiömies työskentelee yrityksessä. (Koponen 2011, 260–261.) Yhtiö saa vähentää tästä aiheutuneet menot. On kuitenkin mietittävä tarkkaan palkanmaksun kannattavuus, koska maksetut palkat pienentävät yhtiön tulosta ja tulos saattaa muodostua jopa tappiolliseksi palkkojen maksun takia. Toinen vaihtoehto yhtiömiehelle on nostaa voitto-osuutta, eli yksityisottoja, joka on verotonta, mutta yhtiömiestä kuitenkin verotetaan osuudestaan henkilöyhtiön verotettavaan tuloon. Jos yhtiömiehet nostaisivat pelkkiä voitto-osuuksia, heitä ei verotettaisi, mutta myöskään yhtiö ei saisi vähennystä ja yhtiömiesten verotus perustuisi ainoastaan tulo-osuuksien verotukseen.

Henkilöyhtiö on mahdollista muuttaa niin yksityisliikkeeksi kuin osakeyhtiöksi. (Niskakangas 2009, 53.) Toiminnan kasvaessa tai omistajien lukumäärän noustessa yritysmuoto yleensä muutetaan osakeyhtiöksi. Yksityisliikkeeksi henkilöyhtiö muutetaan sellaisessa tapauksessa, kun yhtiössä on jäljellä ainoastaan yksi osakas.

Osakeyhtiö käsitellään verotuksessa erillisenä verovelvollisena, joka maksaa tuloksestaan yhteisöveroa. (Korpela 2012.) Tänä vuonna 2012 yhteisövero aleni aikaisemmasta 26 %:sta 24,5 %:iin. Yhteisöveron alentaminen Suomen tiukassa taloudellisessa tilanteessa viestii hallituksen halukkuudesta tukea suomalaista yritystoimintaa. Osakeyhtiö on erillinen oikeushenkilö, jonka varat ja velat pidetään erillään omistajien varoista ja veloista. (Leppiniemi & Walden 2009, 143.) Pienen yrityksen kohdalla osakeyhtiömuodon valinta ei ehkä ole viisain ratkaisu. Osakeyhtiötä on verotuksellisesti hankala muuttaa enää esimerkiksi henkilöyhtiöksi. Toiminnan laajetessa on osakeyhtiön liiketoiminta kuitenkin mahdollista jakaa osiin. (Kukkonen 2010, 304–305). Käytännössä tämä tapahtuu siten, että jakautuvan yhtiön osakkaat tulevat olemaan myös vastaanottavien yhtiöiden osakkaita. Tässä hyödytään myös verotuksellisesti, koska jakautumisella saavutetaan verotuksen lykkääntymisetu.

Osakaslaina on osakkaan tai tämän perheenjäsenen saama rahalaina sellaisesta osakeyhtiöstä, josta osakas yhdessä perheenjäsentensä kanssa tai erikseen omistavat vähintään 10 % tai vaihtoehtoisesti heillä on tämän verran yhtiön osakkeiden

äänimäärästä. (Myrsky & Linnakangas 2010, 453.) Osakaslaina luetaan verovelvollisen pääomatuloksi sen mukaan minä verovuonna hän on sen nostanut. Pelkkä lainapäätös ei siis vielä tuota osakaslainaa, joka voitaisiin lukea pääomatuloksi. Verovelvollisen takaisin maksama laina voidaan vähentää verotuksessa kyseisenä verovuonna. (Andersson & Linnakangas 2006, 140–141.) Myöhemmin tapahtuvat takaisinmaksut voidaan vähentää kyseisinä verovuosina veronalaisista pääomatu-loista. Lainaa tulee kuitenkin maksaa takaisin viimeistään viidentenä vuonna lainan nostamisvuodesta lukien. Vaikka osakaslainaa olisi nostettu verovuoden aikana miten paljon, mutta lainaa on jo ehditty maksaa takaisin, lasketaan veronalaiseksi kyseisenä vuonna otetusta lainasta se määrä, joka on jäljellä verovuoden päätty-essä.

Peitellyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, joka todellisesti tulisi suorittaa voitonjakona. Osakeyhtiö suorittaa tämän yhtiönsä osakkaan tai osakkaan omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteena ollessa, joko kokonaan ilman vastiketta tai selvästi tavallisesta poikkeavalla hinnoittelulla. (Tikka ym. 2012.) Peitelty osinko voi myös olla rahanarvoisen edun antamista omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla. Myös osakepääoman, vararahaston tai ylikurssirahaston alentaminen voidaan katsoa peiteltyksi osingoksi. Samalla tämän tyyppinen peitelty varojen jakaminen tarkoittaa välttelemistä osingonjaon veroseuraamuksilta.

Vain yhteisö voi olla peitellyn osingon antajana, eli säännöstä ei sovelleta avoimiin yhtiöihin, eikä kommandiittiyhtiöihin, mutta saajana voi olla niin oikeushenkilö, kuin luonnollinenkin henkilö. (Myrsky & Linnakangas 2010, 436–440.) Edun saajan tulee olla osakas tai tämän omainen. On mahdollista, että osakkuus on välillistä, jolloin peitellyn osingon tapahtuu esimerkiksi henkilöyhtiön kautta. Lisäksi peitellyn osingon jakaminen voi tapahtua myös tytäryhtiön kautta. Verotusmenettelylain 29 §:n mukaan peiteltyä osinkoa on myös omien osakkeiden hankkiminen tarkoituk-sena osingosta menevän veron välttäminen. (Myrsky & Linnakangas 2010, 446–447.) Jos tämä on ollut ilmeistä, katsotaan jaetut varat tältä osin osakkaan ve-ronalaiseksi tuloksi. Jos taas toimenpiteille on ollut hyväksyttävä liiketaloudellinen peruste, esimerkiksi tarkoitus käyttää osakkeita maksuvälineenä yrityskaupoissa, ei veron välttämistä ole kysymys. Tällöin osakkaalle maksettua lunastushintaa ei

pidetä osingonluonteisena tulona, vaan osakasta verotetaan osakkeista saadun summan osalta luovutusvoittoverosäännösten mukaisesti.

Osuuskunnan verotus tapahtuu osakeyhtiön mukaisesti erillisenä verovelvollisena. (Kukkonen 2010, 20.) Osuuskunnan voitto, eli ylijäämä on mahdollista maksaa osuuskunnan jäsenille osuuspääoman korkoina tai ylijäämäpalautuksina. On myös mahdollista pidättää voitto yhteisöverokannalla osuuskuntaan. EVL 18.1 §:n 1 kohdan mukaan osuuskunta saa vähentää verotettavasta tulostaan jäsenilleen jakaman ylijäämän, edellytyksenä, että jako tapahtuu samassa suhteessa osuuskunnan palvelujen kanssa. Jos jako sen sijaan tapahtuu esimerkiksi jäsenen pääluvun mukaan, ei osuuskunnalla ole oikeutta vähentää verotettavasta tulostaan jakamaansa ylijäämäpalautusta (Ossa 2011, 249).

2.2.3 Verosuunnittelu eri yritysmuodoissa

”Jos yrittäjä ei ole aktiivinen yrityksensä verosuunnittelussa, niin aloite siirtyy verotoimistolle, joka käyttää tätä oikeuttaan sumeilematta” (Rissanen 2004, 20).

Se, miten verosuunnittelu tulee toteuttaa ja mitä siinä kannattaa ottaa huomioon, riippuu suuresti yritysmuodosta. (Leppiniemi & Walden 2009, 148.) Liikkeen- tai ammatinharjoittajana on mahdollista toimia yrittäjänä ilman toiminnan oikeushenkilöksi organisoitua. Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla on monia eri mahdollisuuksia verosuunnittelussa. Hänen kannattaa ottaa huomioon lisävähennys auton käytöstä ja elantokustannuksista, työhuone-, sekä muut vastaavat vähennykset, tulon jakaminen puolisoitten kesken pariskunnan ollessa kyseessä, toimintavaraus, YEL-vakuutusmaksujen vähentäminen puolison verotuksessa, sekä yksityisliikkeen muuttaminen yhtymäksi tai osakeyhtiöksi (Veropro – osaa verotuksen [Viitattu 11.8.2012]).

Henkilöyhtiöissä tehokas verosuunnittelu on mahdollista. Pienille yrityksille henkilöyhtiö on tavallisimmin edullisin yritysmuoto verotusta ajatellen. (Veropro – osaa verotuksen [Viitattu 11.8.2012].) Henkilöyhtiön verosuunnittelussa tulee kiinnittää huomiota yhtiösopimuksen määräyksiin voitonjaosta, kiinteistöjen ja huoneistojen eriyttämiseen, verovapaisiin matkakustannusten korvauksiin, toimintavaraukseen,

negatiiviseen omaan pääomaan ja mahdolliseen yritysmuodon osakeyhtiöksi muuttamiseen. Toimintavaruksen tekeminen on mahdollista sellaisissa henkilöyhtiöissä, jossa yhtiömiehinä on ainoastaan luonnollisia henkilöitä tai kuolinpesiä. (Tomperi 2009, 208.) Varauksen avulla voidaan säädellä verotettavaa tulosta.

Osakeyhtiön verosuunnittelu on vaativaa, koska siinä täytyy osata ottaa huomioon useita eri asioita. Näitä ovat palkan ja osingon välinen suhde, verovapaat matkakustannusten korvaukset, yhtiön omistuksen hajautus perheen sisällä, kiinteistöomistuksen eriyttäminen, sosiaalivakuutusmaksujen määrä, osakkaan sosiaaliturva, sekä toiminnan harjoittaminen toisessa yritysmuodossa (Veropro – osaa verotuksen [Viitattu 11.8.2012]). Osakeyhtiössä nettovarallisuuden tason suunnittelu on tärkeä pala verosuunnittelun kokonaisuutta, koska yhtiön nettovarallisuus ja sen perusteella laskettu osakkeen matemaattinen arvo vaikuttavat merkittävästi osinkotulojen verotukseen (Tomperi 2009, 209).

2.3 Veron kiertäminen

Luvussa selvitetään, mitä veron kiertäminen käytännössä tarkoittaa ja mistä eri laeista ja pykälistä löytyy selvennystä asiaan. Veron kiertämisestä on löydettävissä erilaisia tyyppitilanteita, ne käydään myös läpi tässä luvussa. Harmaasta taloudesta puhutaan myös tässä luvussa, koska se tavallaan liittyy veron kiertämiseen. Koska veroparatiisi liitetään harmaaseen talouteen, liitetään se tässä myös veron kiertämiseen. Käydään läpi veroparatiisin tunnusmerkkejä ja miten niistä asianomaiset hyötyvät. Jos verovelvollisen tekemä toimi tulkitaan veron kiertämiseksi, tuomitaan se myös verorikokseksi. Verorikokset jaetaan toimen vakavuus huomioon ottaen verorikkomukseksi ja veropetokseksi.

2.3.1 Veronkiertämissäännös (VML 28 §)

Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa (L 18.12.1995/1558).

Veronkiertoa pyritään torjumaan sekä oikeuden yleisten periaatteiden että nimenomaisten veronkiertopykälien voimin (Koponen 2011, 356). Verotusmenettelylain 28 §:n 1 momentissa määritellään veron kiertämiseen liittyvät oikeustositteet ja niiden täyttymisen oikeusvaikutukset. Veronkiertämissäännöksellä ei silti pyritä estämään normaalia verosuunnittelua (Järvenoja 2007, 325). Veronkiertonormia voidaan soveltaa sillä edellytyksellä, että veronkiertoa on tapahtunut. (Koponen 2011, 356.) Verottajalla tulee olla tapahtuneesta säännöksen vastaisesta menettelystä ja tästä aiheutuneesta pienemmästä verotuksesta vähintäänkin perusteltu epäily. Kun veron kiertäminen on käynyt ilmi, on ennen verotuksen toimittamista tutkittava kaikki asiaan vaikuttavat seikat. Lisäksi verovelvolliselle tulee antaa tilaisuus tulla kuulluksi asiasta. Jos verovelvollinen ei esitä selvitystä asiaan liittyen, eli ettei olosuhteille tai toimenpiteille tapauksessa ole annettu eriävää muotoa tai ettei kaupassa ole ollut tarkoituksena suoritettavasta verosta vapautuminen, tullaan asiassa toimimaan verotusmenettelylain 28 §:n mukaan (L 18.12.1995/1558).

Verotusmenettelylain mukaan on havaittavissa kaksi perustilannetta, joista toinen koostuu ristiriidasta muodon ja sisällön välillä. (Wikström 2008, 103.) Tällaisessa tilanteessa veronmaksua välttääkseen tai veroetua tavoitellakseen tehdään sellaisia toimenpiteitä, jotka olisivat muuten tarpeettomia. Tällöin voidaan verotustilanteessa käyttää sisällön oikeaa muotoa ristiriidan oikaisemiseksi. Toisessa perustilanteessa on järjestelyt on tehty ainoastaan veronkiertotarkoituksessa ja verotustilanteessa järjestelyjen oikaisu tehdään arvioimalla.

2.3.2 Mitä veron kiertäminen on?

Veron kiertäminen liittyy oikeustoimiin, jotka ovat perusteena verotukselle. (Knuutinen 2012, 7.) Kysymys ei siis ole veroilmoitusmenettelystä tai verovelvollisen tavasta antaa tietoja veroviranomaiselle. Veron kiertäminen ei vastaa verolain tarkoitusta (Engblom ym. 2010, 457). Veron kiertäminen on kysymyksessä silloin, kun verovelvollinen pyrkii verohyödyn maksimoimiseen välttämällä veroja. Yritysjärjestelyn tarkoituksena katsotaan olleen veron kiertäminen, jos kyseiselle järjestelylle ei pystytä esittämään liiketaloudellista syytä lainkaan. (Järvenoja 2007, 322–323.)

Ja jos järjestelyssä on osallisena useita yhtiöitä, riittää tulkitsemiseen myös vain se, että jollakin yhtiöistä on päällimmäisenä tarkoituksena veron kiertäminen.

Veron kiertäminen tarkoittaa myös lain kiertämistä. (Knuutinen 2012, 7–8.) Tällöin yritetään hyödyntää lainsäädännössä olevia aukkoja. Veron kiertäminen jää laillisuuden näkökulmasta katsottuna verosuunnittelun ja verovilpin väliin. Veron kiertäminen on veron torjunnan muoto, joka Suomessa yleensä luokitellaan illegaaliksi, eli laittomaksi. Veron kiertäminen voi kuitenkin olla myös legaalista. Tällaisessa tapauksessa laki on mahdollistanut verosta vapautumisen. Verovilppi sen sijaan kuuluu rikosoikeudellisesti sanktioitulle alueelle.

Veron kiertämisen yksi tunnusmerkki on se, että verovelvollinen pyrkii saamaan sellaista etua, joka veronormiston mukaan ei hänelle kuulu (Lahti & Koponen 2007, 216–217). Verovelvollisen tavoittelemat veroedut voidaan evätä tai peruuttaa, jos ilmenee järjestelyjen ainoan ja tärkeimmän päämäärän olevan verojen kiertäminen tai verojen välttäminen (Järvenoja 2007, 47). Vaikka verovelvollinen antaisi veroilmoituksessaan oikeat tiedot, mutta ilmoituksen ulkopuolinen toiminta ei todellisuudessa vastaa sen sisältöä, katsotaan teko veron kiertämiseksi (Lahti & Koponen 2007, 216–217).

Veron kiertämisessä on verovelvollisen toiminnassa huomattavissa kahta tyyppiä. (Tikka ym. 2012.) Toinen näistä on rasittavan verokohtelun torjunta. Verovelvollinen pyrkii naamioimaan oikeustoimen siten, ettei sitä voida sijoittaa normin soveltamisalaan, mutta siinä on kuitenkin nähtävissä niitä taloudellisia seikkoja, joihin veroseuraamus tullaan kytkemään. Esimerkkinä myyntivoitto, joka on verotuksen estämiseksi naamioitu vuokraukseksi ja vuokranantajalle on annettu kauppahintaa vastaava laina. Toinen on suosivan verokohtelun tavoittelu, jolloin pyritään suosivan säännöksen soveltamiseen. Tässä toimelle annetaan muoto, joka ei enää edusta sellaisia taloudellisia tekijöitä, jotka edellyttäisivät alkuperäisen oikeusseuraamuksen liittämisen. Esimerkkinä juokseva tulo, joka on muunnettu lievemmän verokohtelun alaiseksi luovutusvoitoksi.

Musta kauppahinta on esimerkki veron kiertämisestä. (Verorikos: Pimeä kauppa [Viitattu 17.3.2012].) Hyödyke vaihtaa omistajaa ja kaupasta on tehty kauppakirja, varsinainen kauppahinta onkin kauppakirjasta poikkeava muu suullisesti sovittu

hinta. Näin osapuolet pyrkivät välttymään luovutusvoittoverolta ja varainsiirtoverolta. Koska sekä myyjä että ostaja allekirjoittavat kauppakirjan, voidaan molemmat tuomita veropetoksesta. Tämän lisäksi osapuolet joutuvat vastaamaan toistensa veroista, jos molemmat ovat olleet tietoisia mustasta kauppahinnasta. Jos todetaan mukana olleen vielä kolmannen osapuolen, joka on laatinut tämän kaupan kauppakirjan ja tekee aloitteen kaupan teossa, joutuu hän vastuuseen yllytyksestä tai avunannosta.

2.3.3 Veron kiertämisen tyyppitilanteiden ryhmittely

Oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanteet, joka tarkoittaa yksityisoikeudellisten muotojen väärinkäyttöä, esimerkiksi yhtiömuodon sivuuttamistilannetta (Myrsky & Rabinä 2011, 204.) Pieni kommandiittiyhtiö tai avoin yhtiö saatetaan perustaa ainoastaan veron välttämistarkoituksessa. (Myrsky & Rabinä 2011, 206–207.) Koska osakeyhtiötä kohdellaan itsenäisenä oikeushenkilönä ja koska sen verokanta on suhteellisen pieni, kiinnostus osakeyhtiömuodossa toimimiseen on lisääntynyt. Sivuuuttava osakeyhtiö tuottaa yleensä henkilökohtaisia palveluita, sillä on suhteellisen pieni liikevaihto ja pääoma ja suppea omistus pohja. Tyypillistä on myös se, ettei ulkopuolista työvoimaa palkata.

Intressinpuutetilanteet. Perusasettelussa kaupan käynnissä on objekti, josta kaupaa tehdään ja kauppaa hierovat osapuolet myyjä ja ostaja. (Knuutinen 2012, 178–179.) Oikeassa elämässä tämä on harvoin näin yksinkertaista. Kaupan kohteena voi olla monenlaisia omaisuuseriä, joista tehdään joko vain yksi kauppakirja tai jokaisesta objektista oma kauppakirjansa. Myös myyjiä ja ostajia voi samassa kaupantekotilanteessa olla useita. Todettiin jo, että samassa kaupantekotilanteessa voidaan käsitellä useita omaisuuseriä. Objektista riippuen vaihtelee myös hankintamenojen verokohtelu. Kauppahinta tulee kuitenkin jakaa omaisuuserille niiden käyppien arvojen mukaisesti. Esimerkkinä voisi olla tapaus, jossa kaupan toisella osapuolella ei ole kauppahinnan jakamiseen verotuksellista intressiä, jolloin omaisuuseriä pyritään jakamaan tavalla, joka ei vastaa taloudellista todellisuutta. Tällaista saatetaan yrittää silloin, kun toisen kaupan osapuolista tulee suorittaa veroa luovutusvoitostaan, kun taas toinen ei ole tähän velvollinen.

Intressiyhteystilanteissa sopijapuolten keskinäinen etuyhteys vaikuttaa kaupassa epäasiallisesti hinnoitteluun ja myös muihin kauppaehtoihin. (Engblom ym. 2010, 461; Myrsky & Rabinä 2011, 204.) Tällöin esimerkiksi hinnoittelu suoritetaan tavallisuudesta poikkeavalla tavalla, jolloin toimi ei ole taloudellisesti perusteltu. Kyseistä menettelyä ilmenee esimerkiksi vanhempien ja heidän lastensa keskuudessa ja myös yhtiön ja sen osakkaiden keskuudessa.

Sarjatoimet ja vaiheittaiset oikeustoimet. Verovelvollisella on oikeus useisiin yksittäisiin oikeustoimiin peräkkäin, eikä kaikkia vaiheittaisia toimia ja useissa osissa tehtäviä toimia suoraan voida lukea veron kiertämiseksi. (Knuutinen 2012, 181–182.) Sarjatoimissa kuitenkin tyypillistä on verovelvollisen pyrkimys hyötyä tästä tulkintatavasta. (Tikka ym. 2012.) Tarkoituksena on saada edullisempi veroseuraamus, kuin jos toteuttaisi vain yhden toimen. Verolainsäädännössä määritellään lähtökohtaisesti jokaiselle oikeustoimelle oma verokohtelunsa, vaikka järjestely kaiken kaikkiaan koostuisikin useista oikeustoimista. (Knuutinen 2012, 181–182.) Rajan vetäminen erillisten toimien ja kokonaisuuden välille on vaikeaa erilaisten taloudellisten järjestelyjen mutkikkuuden vuoksi ja koska vaiheet on saatettu tehdä pitkällä aikavälillä. Kokonaisuutta itsessään ei arvioida, vaan veroseuraamukseksi saadaan yksittäisten eri oikeustointen yhteenlaskettu tulos. Tällaisenaan tätä ei katsota veron kiertämiseksi, mutta jos transaktioiden kokonaisuudella tähdätään veroetuihin, joihin ei ole liiketaloudellisia perusteita, sovelletaan VML 28 §.

Varallisuuden siirrot, joissa kysymyksessä ei lopulta ole varallisuuden fyysinen siirtäminen, on jaettu yksittäisiin luovutuksiin, edestakaisiin luovutuksiin ja peräkkäisiin luovutuksiin, joissa varallisuus aina palaakin luovuttajalle. (Engblom ym. 2010, 463.) Yksittäisessä luovutuksessa omaisuus luovutetaan vain periaatteessa itse fyysisen omaisuuden jäädessä luovuttajalle. Edestakaisten luovutusten jälkeen verovelvollisen taloudellinen ja juridinen rakenne on samanlainen, kuin lähtötilanteessa. (Järvenoja 2007, 333.) Toimenpiteet tehdään ainoastaan tai pääasiallisesti veroetuuden saavuttamistarkoituksessa, jonka vuoksi tapauksiin sovelletaan veronkiertämissäännöstä. Myös peräkkäisten luovutusten pääasiallinen tarkoitus on yleensä veronmaksun välttäminen. (Engblom ym. 2010, 462.) Näissä tapauksissa motiivina saattaa olla se, että yritetään häivyttää ”todellisia oikeusvaikutuksia vaille olevat oikeustoimet veroviranomaisen näköpiiristä”

Verosuunnitteluksi voidaan katsoa tapaus, jossa osakkeita myydään pois yhtenä päivänä tuntemattomalle vastapuolelle ja seuraavana päivänä ostetaan se sama määrä takaisin. (Järvenoja 2007, 335–338.) Mutta jos kaupat tehdään molempiin suuntiin saman päivän aikana, tulkitaan tämä helposti veronkierroksi. Veronkiertotulkintaa välttääkseen on varmintä toteuttaa kaupat eri päivinä.

2.3.4 Harmaa talous

Harmaa talous ja talousrikollisuus tarkoittavat yleisesti ottaen yritysmaailmassa tapahtuvaa laiminlyöntiä lakisääteisten maksujen ja velvoitteiden kohdalla. (Varhee 2012.) Harmaan talouden taustalla ovat korkea työttömyys, ankara verotus, sosiaaliturvan heikkeneminen ja epävarma tulevaisuus. Harmaalla taloudella tarkoitetaan liiketoimintaa, joka itsessään ei riko lakeja, mutta jossa kuitenkin välteetään työnantajalle säädetyjä velvoitteita, kuten veroja tai eläkemaksuja. Tätä voi tapahtua esimerkiksi hotelli- ja ravintola-alalla kassan ohi myyntinä tai verokorttita työskentelynä.

Harmaa talous on Suomelle kallista ja vahingoittaa kansantaloutta ja markkinataloutta, joka perustuu yritysten väliseen reiluun kilpailuun. (Harmaa talous kannattaa 2011.) Valtio menettää tämän vuoksi 4-5 miljardia euroa verotuloja vuodessa. Tämä kertoo sen, että harmaata taloutta on liian helppo harjoittaa. Todellisuudessa vain noin joka 20. tapaus tulee ilmi. Kun vaakakupissa on toisella puolella pieni kiinnijäämisen riski ja lievä rangaistus teosta kiinni jäädessä, ja toisessa vaakakupissa suuri taloudellinen hyöty, käy houkutus kallistua harmaan talouden puolelle suureksi. Luonnollisesti harmaa talous vaikeuttaa verovarojen keräämistä. Toivotavasti ei tule käymään niin, että yhteiskunnalliset etuisuudet poistuisivat. Tämä aiheuttaisi suuria ongelmia varsinkin vanhuksille ja muille vähempiosaisille, joille nämä etuudet ovat välttämättömiä.

Rissasen (2004, 12) mukaan yritysverotuskäytäntömme on syypää harmaan talouden syntymiseen. Yrityksiä ajetaan pimeän talouden puolelle. Totuushan on se, että tuskin harmaata taloutta olisi, jos ei olisi kysyntääkään, kuten YIT Rakennuksen pääluottamusmies Jääskeläinenkin totesi. Tämä viestii siitä, ettei yhteiskunta ole terve. Eiväthän kaikki asiat yhteiskunnassa voi olla kunnossa, jos ylipäänsä

tarvitaan harmaata taloutta tuotannon ja talouden sujuvuuden parantamiseksi. Syy ja seuraus. Että harmaa talous saataisiin kitkettyä, pitäisi ensin elvyttää talouselämä. (Kuusela 2012). Hintataso pitäisi tiputtaa niin alas, ettei harmaata taloutta tarvittaisi.

2.3.5 Veroparatiisit

Veroparatiisin tunnusmerkkejä ovat alhainen tai nollaverotus ja se, että liiketoimintaa säädellään puutteellisesti (Ylönen 2011). Mahdollista on myös, että veroparatiisivaltioissa veroa pitää maksaa ainoastaan tuloista, jotka on saatu sieltä. (Myrsky & Linnakangas 2009, 305.) Näissä valtioissa ulkomailla saaduista tuloista joko verotetaan hyvin kevyesti, tai ei ollenkaan. Veroparatiisi ei vaadi niihin rekisteröityneiltä yrityksiltä konkreettista liiketoimintaa alueellaan. Veroparatiisien avulla pyritään välttymään verojen maksulta ja nämä alueet ovat näin tiiviissä yhteydessä veron kiertämiseen. Veroparatiisien tarjoamat edut on pääasiassa suunnattu ulkomaalaisille sijoittajille. Maailmassa on kaiken kaikkiaan noin 70 veroparatiisia, jotka ovat ulkomaisille sijoittajille ja yrityksille korkean salaisuuden suojan tarjoavia valtioita tai alueita. Veroparatiiseja voitaisiinkin kutsua myös salaisuusvaltioiksi. Tyypillinen esimerkki veroparatiisista on painostuksille ja korruptiolle altis pieni valtio (Ylönen 2011). Esimerkkeinä veroparatiisivaltioista mainittakoon Kanaalisaa-ret, Gibraltar, Bahamasaaret ja Caymansaaret (Myrsky & Linnakangas 2009, 305).

Veroparatiisitalous on lähtenyt kasvuun 1980-luvulla, jolloin pääomien liikkeet vapautettiin. (Ylönen 2011.) Veroparatiisien käyttö helpottui ja niiden määrä kasvoi samaa vauhtia. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF on arvioinut, että 1990-luvun puolivälissä yli puolet maailman valuuttavirroista olisi kulkenut veroparatiisien kautta. Varsinkin kehitysmaat joutuvat kärsimään yritysten veropaon takia ja menettävät tästä johtuen peräti enemmän, kuin mitä saavat kehitysapua.

Suurimman hyödyn veroparatiiseista saavat monikansalliset yritykset, rikkaat yksityishenkilöt ja kansainvälinen rikollisuus. (Ylönen 2011.) Veroparatiisit ovat suurimpia uhkia hyvinvointiyhteiskunnalle. Suomen talous supistuu joka kerta, kun Suomesta saatuja tuloja siirretään matalan verotuksen maihin. Monikansalliset

yrietykset välttävät veroja ohjaamalla muissa valtioissa syntyneet voitot veroparatiisityhtiöihinsä ja kartuttavat tällä tavalla voittoja verottomasti.

Veroparatiiseihin perustetaan väliyhtiöinä toimivia holding-yhtiöitä, joissa itsessään ei ole omaa tuotannollista toimintaa. (Tikka ym. 2012; Knuutinen 2012, 279.) Nämä yhtiöt ovat ainoastaan muissa maissa syntyneiden tulojen varastoimista varten tarkoitettuja postilaatikkoyhtiöitä. Veroparatiisityhtiöitä käytetään hyväksi siirtämällä sinne arvopaperiomistukset ja immateriaalioikeudet, jonka jälkeen sinne ohjataan rojalit, korot, osingot ja myyntivoitot. (Knuutinen 2012, 279–280.) Veroparatiisissa sijaitsevasta väliyhtiöstä ei yleensä kotiuteta tuloja omistajien kotimaahan. Ja kotiuttamistilanteessakin tulot yleensä muunnetaan alkuperäisestä tulotyyppistä sellaiseen muotoon, ettei veroja tule maksettavaksi.

2.3.6 Verorikokset

Verorikkomuksessa verovelvollinen pyrkii saamaan taloudellista hyötyä joko itselleen tai jollekin muulle henkilölle. (Verorikkomus voidaan rangaista [Viitattu 6.4.2012].) Verorikkomuksen ollessa kyseessä verovelvollinen jättää aikataulusta poiketen tarkoituksellisesti tietyn veron maksamatta jostain muusta syystä kuin maksukyvyttömyydestä tai maksukiellosta. Jos laiminlyönti korjataan nopeasti, ei kysymyksessä pidetä verorikkomusta. Verorikkomuksesta voi saada rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta korkeintaan kuusi kuukautta.

Rikoslain 29:4§:ssä säädetään verorikkomuksesta. (L 19.12.1889/39.) Lain mukaan verorikkomukseksi luetaan tapaukset, joissa verovelvollinen jättää maksamatta tavoitteenaan taloudellinen hyöty

1) ennakonpidätyksen, lähdeveron tai tilitettävän varainsiirtoveron, 2) kalenterikuukaudelta lasketun liikevaihtoveron tai vastaavan eräistä vakuutusmaksuista suoritettavan veron, 3) tilitettävän arvonlisäveron tai 4) työnantajan sosiaaliturvamaksun.

Lievän rikkomuksen kyseessä ollessa verovelvolliselle lankeaa ainoastaan veron korotus. Tällöin rikkomuksesta ei tehdä ilmoitusta, eikä näin myöskään ajeta syytettä tai tuomita rangaistukseen.

Veropetoksessa pyritään abstraktin verovelan jo synnyttyä tarkoituksellisesti välttymään veron maksulta lakia rikkomalla vääristämällä verotusta, eli veronmaksuvelvollisuutta yritetään saada todellista alhaisemmaksi tai velvollisuus yritetään jopa välttää kokonaan. (Veropetos vääristää verotusta [Viitattu 6.4.2012].) Verovelvollisella saattaa myös olla tähtäimessä se, että verot palautettaisiin aiheettomasti verovelvolliselle. Näitä päämääriä tavoitellessaan verovelvollinen antaa veroviranomaiselle vääriä tietoja tai salaa jonkin oikea tiedon, joka vaikuttaisi veron määräämiseen. Salaamiseksi luetaan myös epätäydellisten tietojen antaminen. Väärä tai salattu tieto liittyy yleensä saadun tulon määrään tai verovähennyksiin.

Veropetokseksi katsotaan myös tapaus, jossa verovelvollinen laiminlyö veron määräämiseen vaikuttavan velvollisuuden tarkoituksenaan verojen välttäminen. Laiminlyönti katsotaan passiiviseksi veropetokseksi ja tällöin on monesti kyseessä epäily harmaasta taloudesta. Koska nykyään tulee ilmi koko ajan uusia veronvälttämistapoja, joita ei pystytä ennakoimaan, on lakiin otettu yhdeksi veropetoksen tunnusmerkiksi yksinkertaisesti petollinen menettelytapa. Veropetokseen syyllistynyt voidaan tuomita sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen.

Jotta teko voidaan tuomita rangaistavaksi veropetokseksi, on täytynyt ensin todeta teon tahallisuus. (Lahti & Koponen 2007, 221.) Tahallisuus tarkoittaa sitä, että tekijä on tietoinen teon oikeudenvastaisuudesta. Eli verovelvollinen tietää hänelle kuuluvasta verovelvollisuudesta ja tietää, että velvollisuudesta on seurauksena veron määräytyminen. Tahallisuus ei edellytä tekijän tietämystä verosäännösten sisällöstä tai rikkomuksensa tuloksena tulevasta verohyödyn määrästä.

Rikoslain 29:1-3§:ssä säädetään veropetoksesta. Rikoslaki jakaa veropetoksen lievään ja törkeään veropetokseen. Lievässä veropetoksessa tarkastellaan kokonaisuutta. Jos verovelvollisen tavoittelema taloudellinen hyöty ja muut petokseen vaikuttavat tekijät ovat oikeudellisesti vähäisiä, katsotaan teko lieväksi veropetokseksi ja verovelvollinen tuomitaan sakkoon. Sakkojen lisäksi monissa tapauksissa toteutuu myös vahingonkorvausvelvollisuuden tunnusmerkistö, joka on verovelvollisen kannalta sakkoja vakavampi asia vahingonkorvausvastuun henkilökohtaisen luonteen vuoksi (Wikström 2008, 137). Joissakin lievissä tapauksissa verovelvollinen säästyy sakoilta kokonaan ja hänelle määrätään ainoastaan veron korotus. (L 19.12.1889/39.) Tällöin teosta ei tehdä ilmoitusta, eikä ajeta syytettä tai ei tuomita

rangaistukseen ollenkaan. Sen sijaan törkeästä veropetoksesta tuomittu ei pääse asiasta sakoilla, vaan tuomiona on vähintään neljän kuukauden ja korkeintaan kahden vuoden vankeustuomio. Törkeässä veropetoksessa verovelvollinen on todettu joko tavoittelevan suurta taloudellista hyötyä tai toteuttaneen rikoksen hyvin suunnitelmallisesti.

3 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

Tutkimus tehdään aina jonkin tarkoituksen vuoksi ja tutkimusongelma onkin tutkimusprosessin lähtökohta. Tutkimusta voidaan luonnehtia kuvailevana, selittävänä, kartoittavana tai ennustavana. Tarkoituksia voi kuitenkin olla useampia, kuin yksi, eikä myöskään se ole varmaa, että tarkoitus pysyy samana tutkimuksen loppuun saakka.

3.1 Tutkimusongelman luonne

Tutkimusongelman perusteella voidaan miettiä, mitä tutkimusstrategiaa voidaan käyttää. Tässä vaiheessa kannattaa tehdä kolme kysymystä.

Ensiksi: mikä on tutkimusongelman muoto? Onko se luonteeltaan kartoittava? Pyrkiikö se kuvaamaan tapahtumaa vai jonkin ilmiön vaihtelevia ilmenymiä, vai yrittääkö se selittää jotakin sosiaalista ilmiötä? Toiseksi: vaatiiko tutkimus käyttäytymisen tai toimintojen jonkinasteista kontrollointia, vai pyrkiikö se kuvaamaan luonnollisesti tapahtuvia ilmiöitä? Kolmanneksi: onko tutkimuksen kohteena oleva ilmiö luonteeltaan nykyaikaan sijoittuva vai menneisyyteen kuuluva, siis tässä mielessä historiallinen? (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 137–138).

3.2 Tutkimusstrategiat

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyrkimyksenä on ymmärtää kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 160–161.) Kvalitatiivisella tutkimuksella saadaan ymmärtävää tietoa ja tutkimus vastaa kysymyksiin miksi, millainen ja miten. Eli tutkimus on luonteeltaan kuvailevaa, diagnosoivaa, arvioivaa ja luovaa. Kvalitatiivinen tutkimus on hyödyllinen silloin, kun tarvitaan tietoa asioista, joita ei tunneta tai tiedetä erityisen hyvin. Laadullinen tutkimus soveltuukin käytettäväksi silloin, kun ollaan kiinnostuneita asioista, joita ei voi mitata määrällisesti tai kun tavoitteena on löytää tai paljastaa tosiasioita. Tutkimusprosessille on tyypillistä, että aineiston kerääminen, käsittely ja analyysi lomittuvat toisiinsa. Lisäksi aineistoa voi purkaa, täydentää ja siihen on mahdollista tehdä muutoksia pitkin matkaa

tarpeen mukaan. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan käyttää itsenäisesti tai yhdessä kvantitatiivisen tutkimuksen kanssa, jota pidetään laadullisen tutkimuksen parina.

Kvalitatiivisen tutkimuksen tapa tuottaa tietoa eroaa merkittävästi kvantitatiivisesta tutkimuksesta, koska kvalitatiivinen tutkimus ei koskaan pyri tilastollisesti yleistettävään tietoon, vaan siinä ollaan kiinnostuneita juuri niistä ainutlaatuisista yksilöistä, joita tutkitaan. (Kananen 2008, 24–25.) Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus perustuu kohteen kuvaamiseen ja tutkimiseen tilastojen ja numeroiden avulla. Eli molempia menetelmiä voidaan käyttää samassa tutkimuksessa ja molemmilla suuntauksilla voidaan selittää, tosin eri tavoin, samoja tutkimuskohteita.

3.3 Aineistonkeruun menetelmät

Haastattelu on joustava ja sopii moniin eri tarkoitukseen ja lähtökohtiin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58.) Haastateltavia mietittäessä ei tulisi kauhistella etukäteen sitä, kuinka paljon haastateltavia tulisi olemaan. Lukumäärää ei edes etukäteen pysty määrittelemään, koska haastateltavia tulee olla niin monta, että tutkija saa vastuksista tarvitsemansa tiedon.

Haastattelu voidaan tehdä yksilö- tai ryhmähaastatteluna riippuen aihealueesta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61). Yksilöhaastattelu on ehkä yleisin tapa, mutta myös ryhmähaastattelut ovat yleistyneet. Ryhmähaastattelun alamuoto on parihaastattelu. Ryhmähaastattelu on mahdollista toteuttaa vapaamuotoisena keskusteluna. Tällä menetelmällä saadaan tehokkaasti tietoa monelta eri henkilöltä samanaikaisesti.

Tutkimushaastattelu voidaan jakaa kolmeen ryhmään. (Hirsjärvi ym. 2009, 208–209.) Strukturoidussa haastattelussa eli lomakehaastattelussa käytetään apuna lomaketta, jossa on valmiit kysymykset ja myös kysymysten esittämisjärjestys on ennalta määrätty. Taitoa vaativa syvähaastattelu, eli avoin haastattelu on nimensäkin mukaan haastattelutyypeistä lähimpänä keskustelua. Tässä haastattelum muodossa ei ole kiinteää runkoa ja jopa aihe saattaa muuttua keskustelun aikana. Kahden edellisen välistä on teemahaastattelu, jossa haastattelun tema on ennal-

ta määrätty, mutta kysymykset muotoillaan vasta esimerkiksi haastattelutilanteessa. Myöskään kysymysten järjestystä ei etukäteen ole päätetty.

3.4 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen päätarkoituksena oli selvittää, missä menee verosuunnittelun ja veron kiertämisen raja tuloverotuksessa. Eri yritysmuodoilla on erilaisia verosuunnittelun keinoja, joista jokaisen yrittäjän tulee olla perillä. Raja verosuunnittelun ja veron kiertämisen välillä on häilyvä, joten pienikin liike voi aiheuttaa sen, että joudutaan lain väärälle puolelle. Täysin laillisilla toimilla on kuitenkin mahdollista saada aikaan suuret säästöt.

Tavoitteena oli myös saada teorian tueksi verotusasioiden kanssa toimivien ja erilaisissa ammateissa työskentelevien asiantuntijoiden mielipiteitä ja näkökulmia ja ehkä uusia ideoitakin verosuunnitteluun. Tarkoituksena oli myös selventää eri käsitteitä ja niiden välisiä eroja.

Haastattelun kysymykset laadittiin ajatellen yrittäjän näkökulmaa. Ajatuksena oli, että saataisiin vastauksia monen yrittäjän kysymykselle. Toivottavaa oli, että työstä ja tutkimuksesta olisi hyötyä liiketoimintaa aloittaville uusille yrittäjille.

Oikeustapausten tutkinnan tarkoituksena oli löytää yhtäläisyyksiä tapauksista, tai ratkaisuista, että voitaisiin jonkinlaista rajanvetoa tehdä verosuunnittelun ja veron kiertämisen välille.

3.5 Tutkimuksen laadinta ja toteutus

Tutkimukseen päätettiin liittää kaksi osa-aluetta. Toinen osa-alue koostuu oikeustapausten tutkinnasta ja toinen osa-alue haastatteluista. Haastateltaviksi haluttiin valita aiheen parissa työskenteleviä eri ammateissa toimivia henkilöitä, jotta voitiin nähdä, eroavatko haastateltavien vastaukset toisistaan. Osa haastatteluista tehtiin henkilökohtaisesti ja osa sähköpostitse. Henkilökohtaisesti haastateltiin neljää henkilöä. Täsmällisen haastatteluajan onnistuin sopimaan ainoastaan yhden henkilön kanssa. Muiden kohdalla jouduin tekemään niin, että menin paikan päälle ja

tiedustelin, josko aikaa löytyisi haastattelulle. Yksikään ei kieltäytynyt ja loppujen lopuksi haastatteluista kehkeytyi mielenkiintoisia keskusteluita. Henkilökohtaiset haastattelut nauhoitettiin haastatteluhetkellä. Sähköpostihaastattelut tehtiin pitkän välimatkan vuoksi. Sähköpostitse haastateltavilta tiedusteltiin ensin, onko mahdollista laittaa kysymyslomake tulemaan ja myöntävästi tähän vastasi 22 henkilöä. Vastaukset sain kuitenkin ainoastaan kahdelta henkilöltä.

Haastattelua varten laadittiin 17 kysymystä liittyen verotukseen, verosuunnitteluun ja veron kiertämiseen. Laadin kysymykset niin, vastaukseksi ei riittänyt pelkkä kyllä tai ei, vaan niihin joutui vastaamaan vähintään yhdellä virkkeellä. Vastausten löytäminen kysymyksiin vaati ilmeisesti suurempaakin pohtimista, koska useimpien haastateltavien mielestä kysymykset olivat vaikeita. Kysymyksiin ei haastateltavien odotettukaan vastaavan samalla tavalla, vaan tarkoituksena oli saada erilaisia vastauksia ja näkemyksiä.

Jokainen henkilökohtainen haastattelu litteroitiin mahdollisimman pian tapaamisen jälkeen siltä varalta, että oli olemassa jotakin erityistä haastatteluun liittyvää muistettavaa. Litterointi on aikaa vievää ja se kannattaa tehdä tarkasti. Tämän jälkeen kaikki vastaukset koottiin yhteen. Haastattelutuloksia alettiin analysoida tarkemmin ja samalla vastauksista tehtiin havaintoja.

Kun tehdään tutkimukseen liittyvää haastattelua, täytyy ottaa huomioon, että haastattelutilanne on erittäin haavoittuvainen, joten siitä tulee pyrkiä tekemään mahdollisimman vapaa ja luonteva. Haastattelupaikalla on suuri merkitys. Haastattelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että tilassa, jossa haastattelu tehdään, ei ole muita virikkeitä. Näin tilanteessa pystytään täysin keskittymään olennaiseen. Haastattelijalla on erityinen rooli ja hän on tietämätön osapuoli, mutta hän on aloitteen tekijä ja ohjaa keskustelun suuntaa tiettyihin puheenaiheisiin. On tärkeää rakentaa luottamuksellinen suhde haastattelijan ja haastateltavan välille. Tutkijan tulee kertoa haastateltavalle totuudenmukaisesti miksi haastatellaan ja minkälaisessa yhteydessä tulokset julkaistaan.

Haastattelukysymysten onnistunut laadinta vaikuttaa huomattavasti prosessiin. Niiden ei saa olla johdattelevia, eikä myöskään haastattelijan saa johdatella haastateltavaa. Haastattelijan on pyrittävä olemaan mahdollisimman neutraali, eikä hä-

nen saisi antaa omien mielipiteidensä tulla esille. Haastattelijan tulee varmistaa, että haastateltava ymmärtää kysymykset oikein. Samoin tutkimustuloksia analysoitaessa haastattelijan tulee varmistaa tulkitseviensa vastaukset haastateltavan tarkoittamalla tavalla.

Saadun aineiston analysointi, tulkinta ja raportointi ovat ongelmallista ja aikaa vievää, koska valmiita malleja ei tähän ole tarjolla. Suuri merkitys lopputulokseen on haastattelukysymyksillä. Jos tulokseksi saadaan tietoa, joka vastaa koko tutkimuksen avoimiin kysymyksiin, haastatteluprosessi on onnistunut. Jos taas tuloksena on aineistoa, joka ei millään tavalla selkiytä tutkittavaa ongelmaa, ovat kysymykset väärin laadittuja.

Validiteetti tutkimusmenetelmän näkökulmasta kertoo, kuinka tarkasti tutkimuksessa käytetyllä mittaus- tai tutkimusmenetelmällä mitataan tiettyä ominaisuutta ja sitä, mittaako tutkimus juuri sitä, mitä sen on tarkoitus tutkia. Tutkimusmenetelmä tulee näin valita sen mukaan, millaista tietoa haetaan.

Mielestäni tässä tutkimuksessa käytetyt menetelmät olivat valideja. Tutkimusotteella saatiin vastauksia tutkimusongelmaan. Puutteellinen validiteetti tarkoittaa, että tutkimuksessa tehdyt empiiriset havainnot, tai itse tutkimus kohdistuu muihin seikkoihin, kuin oli tarkoitus.

Reliabiliteetti tutkimusmenetelmän näkökulmasta kertoo, kuinka luotettavasti ja toistettavasti kyseisellä tutkimusmenetelmällä mitataan tiettyä ilmiötä. Reliabelin tutkimuksen tulokset eivät ole sattumanvaraisia. Että tutkimusta voidaan pitää luotettavana, eli reliabelina, se täytyy voida toistaa samoissa olosuhteissa, samalla tavoin, samoin tuloksin. Tutkimuksessa esitettävien kysymysten täytyy olla ymmärrettäviä ja haastattelun huolellinen valmisteleminen on tärkeää. Tutkimuksessani kysymykset oli suunniteltu niin, että saataisiin kattavia vastauksia tutkimusongelmaan. Mielestäni kyseisen tutkimuksen reliabiliteetti on hyvä, koska tulokset pysyisivät samana, vaikka tutkimus toistettaisiin.

4 VERONKIERRON JA VEROSUUNNITTELUN RAJANVETO

4.1 Oikeustapaukset

Tässä tutkielmassa on edellä tarkasteltu verosuunnittelua ja veron kiertämistä ja näiden välistä rajanvetoa, sekä sitä, miten verosuunnittelu eroaa eri yritysmuotojen kyseessä ollessa. Tässä luvussa tarkastellaan muutamaa suomalaista oikeustapausta edellisissä luvuissa esiteltyä teoriaosuutta hyväksi käyttäen.

4.1.1 Yksityisotot peiteltyksi osingoksi osakeyhtiöksi muutettaessa

KHO:n tapauksessa 28.9.2007 T 2424 A oli muuttanut yksityisliikkeensä osakeyhtiöksi noudattaen tuloverolain 24 §. Eli vaikka yritysjärjestely on muuttunut, yksityisliike ei purkaudu verotuksessa, koska sen toimintaan liittyvät varat ja velat siirretään osakeyhtiöön. Toiminimen oma pääoma oli ollut tilikauden päättyessä ja osakeyhtiön aloittavassa taseessa -22 971,38 €. Tämä johtui yksityisnostoista.

A:n toiminimi oli aloittanut toimintansa vuonna 1999, jolloin tilikauden voitto oli ollut 20 106,19 € ja A:n yksityisnostot tuolloin 28 448,82 €. Näin oma pääoma oli muodostunut silloin jo negatiiviseksi; -8 342,63 €. Seuraavana vuonna 2000 tilikauden voitto oli 30 041,56 € ja yksityisnostot 33 229,90 €, joten negatiivinen oma pääoma kasvoi -11 530,97 euroon. Vuonna 2001 tilikauden voittoa oli 35 209,13 € ja yksityisnostot 28 109,92 €. Negatiivinen oma pääoma laski 4 431,76 euroon. Toiminimen viimeisellä tilikaudella 1.12002–8.7.2002 voitto oli 5 009,54 € ja yksityisnostot 23 549,16 €, joka siis kasvatti negatiivisen oman pääoman vielä kerran; -22 971,38 €.

Veroasiamiehen valituksesta hallinto-oikeus oli tehnyt asiasta päätöksen, jonka mukaan A:n osakeyhtiöltä saaduksi tuloksi peiteltyinä osinkona oli katsottu 18 539,68 €, eli yksityisotot, jotka olivat toiminimen tilikauden voiton ylittänyt määrä.

A oli valittanut päätöksestä ja korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden päätöksen, koska ei ollut todistettavissa, että yksityisnostot olisivat tehty juuri en-

nen osakeyhtiöksi muutettaessa. Myös yksityisottojen määrä oli ollut tavallinen ajatellen yrittäjän toimeentuloa. Esiin ei myöskään tullut nostojen poikkeuksellista rahoitusta, tai että nostot olisi kirjattu lainasaamisiksi.

Tässä on ollut kyseessä muodonmuutos, jossa yksityisliikkeen toiminta varoineen ja velkoineen on sijoitettu osakeyhtiöön (Järvenoja 2007, 517).

4.1.2 Varallisuudensiirrot ilman tarkoitusta siirtää varallisuutta

KHO:n ratkaisussa 25.10 1989 T 3772 oli kysymyksessä tapaus, jossa verovelvollisella oli ollut omistuksessaan agentuuritoimintaa harjoittaneen osakeyhtiön osakkeista 90 % ja loput 10 % olivat yhteensä olleet hänen tyttärensä ja poikansa omistuksessa. Osakeyhtiö purettiin tammikuussa, jolloin viimeisen taseen loppusumma oli 1 412 107,50 markkaa. Yhtiön osakepääoma oli 100 000 markkaa ja 1 311 507,50 markkaa oli vapaata omaa pääomaa. Kun yhtiö purettiin, osakkaille jaettiin osakeomistuksen suhteessa osakeyhtiön varat 1 411 507,50 markkaa. Puretun yhtiön osakkaat perustivat heti purkamisen jälkeen helmikuussa uuden yhtiön. Uusi yhtiö nimettiin samalla nimellä puretun yhtiön mukaan ja uusi yhtiö myös jatkoi saman toimialan harjoittamista. Uusi yhtiö sai myös puretun yhtiön agentuurit hoidettavakseen.

Uuden yhtiön osakkeista verovelvollinen omisti 34 % ja hänen tyttärensä ja poikansa omistivat molemmat 33 % osakkeista. Osakepääomaa uudessa yhtiössä oli 15 000 markkaa. Osakkaat eivät sijoittaneet purkautuneen yhtiön varoja uuteen yhtiöön. Valtion- ja kunnanasiamies oli tehnyt tapauksesta valituksen, jonka lääninoikeus hyväksyi. Koska uuden yhtiön toiminta vastasi täysin vanhan yhtiön toimintaa, katsoi lääninoikeus vanhan yhtiön purkamisen tehdyksi ainoastaan osingosta menevän veron välttämistarkoituksessa. Kyseinen järjestely katsottiin veronkierroksi ja verovelvollisen puretusta yhtiöstä saaman osuuden ja hänen omistuksessaan olleiden osakkeiden nimellisarvon erotus katsottiin olevan hänelle veronalaista tuloa.

4.1.3 Yhtiön jakautuminen

Elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtiön on mahdollista jakautua kahteen tai useampaan osaan. (Myrsky & Linnakangas 2010, 368.) Yhtiön jakautuminen saatetaan katsoa tehdyksi liiketoiminnan kehittämistarkoituksessa ja näin oikein perustein tehdyksi, mutta se voidaan katsoa tehdyksi myös verojen välttämistarkoituksessa. Osakeyhtiölain 17:2 §:n mukaan jakautuminen voidaan tehdä kokonaisjakautumisella siirtämällä jakautuvan yhtiön varat ja velat joko osittain tai kokonaan yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. Samalla tapahtuu jakautuvan yhtiön purkautuminen ilman selvitysmenettelyä. Osittaisjakautuminen tapahtuu siirtämällä joko yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle vain osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista. Tällöin siirtäminen tapahtuu ilman selvitysmenettelyä ja myös ilman purkautumista. Elinkeinoverolain 52h §:n mukaan kysymyksessä on veron kiertäminen, jos jakautumisen ”yksinomaisena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen”.

Ensimmäinen ennakkotapaus (KHO 25.1.1999 taltio 119) koski yhtiötä, joka oli harjoittanut tilintarkastus- ja asiantuntijapalvelutoimintaa. Yhtiöllä oli kuitenkin aikomus jakautua kahdeksi eri yhtiöksi siten, että toinen yhtiöistä aikoo keskittyä asiantuntijapalvelujen antamiseen ja toinen sijoitustoimintaan. Tässä oli kysymys osittaisjakautumisesta, jolloin jakautuvan yhtiön tiettyyn toimintaan kohdistuvat verotuksessa vähennetyt varaukset siirretään vastaanottavalle yhtiölle. Jakautuminen todettiin tarpeelliseksi järkevän osakaspolitiikan toteuttamisen ja yhtiön liiketoiminnan kehittämisen kannalta. Tapauksessa ei katsottu olevan kysymys veron kiertämisestä tai veron välttämisestä.

Toinen ennakkotapaus (KHO 17.11.1999 taltio 3101) koski yhtiötä, joka oli harjoittanut tilintarkastusta ja verokonsultointia. Yhtiöllä oli tarkoitus jakautua kahdeksi uudeksi yhtiöksi niin, että toinen tulevista yhtiöistä keskittyisi harjoittamaan täsmälleen samaa toimintaa, kuin yhtiö harjoitti ennen jakautumista. Toiseen uuteen yhtiöön oli tarkoitus siirtää omaisuus, joka katsottiin tarpeettomaksi liiketoiminnassa. Sijoittamista varten perustettu yhtiö tulisi realisoimaan yhtiöön siirtyneen kiinteistöomaisuuden, jonka jälkeen yhtiö tulisiin purkamaan viimeistään viiden vuoden kuluttua jakautumisesta katsottuna. Yhtiön omistajien mukaan kyseisen oikeustoimen avulla yhtiön pääomarakenne pystyttäisiin muuttamaan sellaiseksi, että uusi-

en asiantuntijaosakkaiden saaminen yhtiöön olisi mahdollista. Vaikka itse oikeustoimen tavoitetta voitiin pitää toimivana ja järkevänä, katsottiin kuitenkin veron kiertämisen tai verotuksen välttämisen olleen järjestelyjen pääasiallisena tarkoituksena. Tästä johtuen järjestelyssä ei voitu soveltaa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain jakautumista koskevia säännöksiä.

4.1.4 Yhtiömuodon muutos

Kommandiittiyhtiö oli harjoittanut päivittäistavaroiden vähittäiskauppaa. Yhtiö lopetti liiketoimintansa ja myi vaihto-omaisuutensa 24.2.1995. Yhtiön tilikauden piti alun perin olla 1.4.1994–31.3.1995, mutta se oli sinä vuonna jatkettu 30.9.1995 asti. Kaupparekisterin oli tehty merkintä, jonka mukaan kommandiittiyhtiö oli muutettu 30.8.1995 osakeyhtiöksi, jolla oli osakepääomaa 15 000 markkaa. Kommandiittiyhtiössä oli yksi vastuunalainen yhtiömies, joka oli juuri ennen yhtiömuodon muutosta nostonut yhtiöstä yksityisottoina 1 362 134 markan arvosta rahavaroja, osakkeita ja auton. Kun osakeyhtiön tilikausi päättyi 30.9.1995, sisältyi yhtiön taseeseen ainoastaan saamisia ja rahavaroja. Osakeyhtiö ei jatkanut liiketoimintaa verovuosina 1996–1997. Tapauksessa katsottiin, että kommandiittiyhtiö oli jatkanut tilikauttaan ja suorittanut yhtiömuodon muuttamisen kommandiittiyhtiön liiketoiminnan lopettamisen jälkeen ainoastaan sen vuoksi, että yhtiö pystyi näin vapautumaan kommandiittiyhtiössä kertyneen tulon veron maksamisesta. Yhtiömuodon muutoksesta huolimatta osakeyhtiön tulos voitiin vahvistaa kommandiittiyhtiölle. (KHO 10.10.2000 T 2530).

4.1.5 Yhtiömuodon sivuuttamistilanne

Eräässä KHO:n päätöksessä (KHO: 2008: 6) käsiteltiin osakeyhtiön osinkotuloja. Hakijat olivat perustamassa lääkäritoimintaa harjoittavaa osakeyhtiötä ja lääkärit merkitsivät osakkeensa itse, tai omistuksessaan olevan holdingyhtiön kautta. Osakeyhtiön osakkeet oli jaettu kantaosakesarjaan ja useisiin vastaanotto-osakesarjoihin. Jokaisella osakkaalla tuli olemaan oma vastaanotto-osakesarja. Yhtiöjärjestys määräsi, että jokaisen vastaanotto- ja kantaosakesarjan oikeus yhtiö-

ön varoihin määräytyi sen mukaan, mitä asianomaisen osakesarjan toimintatulos näytti. Samaten oikeuteen vaikuttivat aikaisempien vuosien jakamattomien toimintatulosten yhteismäärä. Kantaosakesarjan toimintatulos saatiin hallintotoiminnosta ja jokaisen vastaanotto-osakesarjan toimintatulos saatiin kyseisestä vastaanotto-toiminnosta. Yhtiön laskentatoimi oli yhtiöjärjestyksen mukaan hoidettava niin, että jokaista osakesarjaa vastaava toimintatulos pystyttiin todentamaan. Koska osingon peruste määrättiin yhtiöjärjestyksessä, eivätkä osakkaat voineet vaikuttaa osingonjaon kohdistumiseen osakesarjojen kesken, katsottiin yhtiön jakama osinko veronalaiseksi osinkotuloksi. Osinkotulo verotetaan osingonsaajasta riippuen tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan.

Pääsääntöisesti elinkeinotoimintaa harjoittavaa osakeyhtiötä ei sivuuteta, mutta poikkeuksellisesti se voidaan kuitenkin tehdä silloin, kun katsotaan, että osakeyhtiön tulona ilmoitettu tulo on todellisuudessa omistajien palkkaa tai muuta vastaavaa tuloa (Kukkonen 2010, 93). Uuden veromallin mukaan työperusteinen osinko, eli toisin sanoen osingonjako, joka ei suoraan ole riippuvainen osakkaan omistusosuudesta, verotetaan palkkana, vaikka suorituksesta käytettäisiinkin nimitystä ”palkka” (Kukkonen 2010, 96.)

Päätöksessä todettiin vielä, että verotuksellisesti on ongelmallista, kun osinko määräytyy enemmänkin työpanoksen, kuin sijoitetun pääoman perusteella. Pääomatuloksi osinkoa luetaan vain yhdeksään prosenttiin asti nettovarallisuudesta, joten tässä ei synny veroetua verrattuna tilanteeseen, jossa jokainen osakas olisi yksin osakkaana omassa osakeyhtiössään ja osakeyhtiö hallitsisi osakkaan vastaanottotilaa. Osakkaat eivät pysty itse sopimaan voiton jakautumisesta, koska osinko perustuu yhtiöjärjestyksen yksiselitteiseen säännökseen ja menettelyä ei näin voida Verohallituksen mukaan pitää veronkiertona.

4.2 Haastattelut

Tässä kappaleessa haastattelujen tulokset on nivottu yhteen. Kysymykset paketoitiin aihealueittain seuraaviin kappaleisiin ja otsikoitiin uudelleen. Jokaisen vastaukset on otettu huomioon ja jyvitetty tutkimukseen.

4.2.1 Verosuunnittelun toteutus

Verosuunnittelussa verot ja verokustannukset ovat vain osa suunnittelua. Näiden lisäksi tulevat ottaa huomioon esimerkiksi se, että eri yhtiömuodot tuovat tullessaan erilaisen määrän byrokratiaa tai erilaisia henkilökohtaisia vastuita, velvoitteita ja riskejä. Mietittäväksi tulee myös, tehdäänkö verosuunnittelu lyhyelle vai pitkälle aikavälille. Molemmissa on omat hyvät puolensa. Ensinnäkin yrityksellä tulee olla tavoite, mihin ollaan menossa. Tämä saattaa vaihdella hyvinkin paljon yrityskohteisesti riippuen yrityksen toiminnasta ja sen laajuudesta. Toisessa yrityksessä suunnittelu kannattaa tehdä lyhyellä tähtämellä, toisessa mahdollisimman pitkällä tähtämellä. Kuitenkaan tilikautta lyhyemmälle ajalle ei verosuunnittelua kannata tehdä. Enemmän kallistuttiin pitkän aikavälin verosuunnittelun puoleen, koska pitkällä juoksulla säästöt alkavat näkyä. Jos suunnitelma tehdään kovin pitkälle, on kuitenkin mahdollista, että lainsäädäntö muuttuu. Kultainen keskitie voisi verosuunnittelun tekemiselle olla 1-3 vuotta. Kannattaa myös jo verosuunnittelun yhteydessä miettiä, aikooko yrityksen tulevaisuudessa myydä.

Haastateltavien asiakkaat mielellään asettaisivat verosuunnittelun tavoitteet nostamalla verojen minimoinnin tärkeimmäksi seikaksi; kukaan ei haluaisi maksaa veroja. Verosuunnittelussa on tärkeää huomioida yrityksen ja omistajan verotus, eli kokonaisverorasitus. Verojen minimointia ei välttämättä kannatakaan korostaa liikaksi, vaan kannattaa miettiä, paljonko kustannuksia kaiken kaikkiaan tulee. Yrittäjän kannattaisi pääasiallisesti keskittyä tulojen hankkimiseen, mutta jostain syystä verojen maksamisesta on muodostunut yleisesti suuri mörkö.

Verosuunnittelun merkitys on kasvamassa varsinkin suuremmissa yrityksissä, koska on havaittu, että täysin laillisella verosuunnittelulla voidaan saada merkittäviä etuja. Täytyy kuitenkin pitää mielessä, että lait muuttuvat koko ajan ja luultavasti kiristyksiäkin on tulossa. Mutta on elettävä sen mukaan, mitä tällä hetkellä on. Vuoden 2005 toteutettu yritys- ja pääomaverolainsäädännön muutos lisäsi verosuunnittelun mahdollisuuksia. Toisaalta on huomattava, että hyödyntämiseen tarvittavat olot ovat rajalliset. Verotusmenettelylain veronkiertosäännöksiä sovelletaan herkästi, jos suunnitteluun tähtäävien toimenpiteiden ainoa tarkoitus on verojen välttäminen tai muun verotuksellisen hyödyn tavoittelemineen. Tehtäville toimille täytyisi löytyä selvästi todistettavissa oleva liiketaloudellinen peruste.

Verosuunnittelun merkitys kasvaa yritysmaailmassa myös silloin, kun esimerkiksi toiminimen tulos nousee tietyn rajan yli, jolloin myös verojen määrä nousee. Samalla ajankohtaiseksi tulee yritysmuodon mahdollinen muuttaminen.

Tyhmydestään joutuu valitettavasti maksamaan verosuunnittelussa. Tässä asiassa oltiin yksimielisiä. Jos lainsäädäntöä ei tunne, voi tulla ikäviä yllätyksiä. Asiantuntevalla verosuunnittelulla yritys pystyy alentamaan verojaan ja veron luonteisia maksujaan, jotka kuitenkin ovat osa yrityksen kuluja. Verosuunnittelussa virhearviointienkin tekeminen on mahdollista varsinkin, kun tulevaisuuden näkymä on tämän päivän taloudellisessa tilanteessa vaikea ennustaa. Verosuunnitteluun saa konsultointiapua Seinäjoella esimerkiksi PWC Konsultoinnista, Pohjanmaan Ekonomitoimistosta, isoista tilintarkastusyhtiöistä, yrittäjäjärjestöiltä ja verottajalta. Lähtökohtana verosuunnittelussa ovat asiakkaan toiveet lopputuloksesta. Verokonsultin tehtävänä on neuvoa asiakasta, miten lopputulokseen päästään. Käytännössä verokonsultin ja verottajan välillä verosuunnittelussa on huomattava ero. Verokonsultti neuvoo asiakasta, millä tavoin tämä pääsee haluamaansa päämäärään, kun taas verottaja kertoo, miten tullaan verottamaan verovelvollisen esittämä toiminta, jolloin verovelvollinen voi vielä halutessaan muuttaa toimintatapaansa. Seinäjoella alaan keskittyneitä yrityksiä on vielä melko vähän. Sen sijaan Etelä-Suomessa verosuunnittelua ja – konsultointia myyviä yrityksiä on suhteessakin huomattavasti enemmän. Kun asiakas käyttää apunaan verokonsulttia, hän voi olla huoletta, koska esimerkiksi PWC Oy pyytää aina ennakkopäätökset verotoimistolta ennen verosuunnitelman esittelyä asiakkaalle.

4.2.2 Uuden yrittäjän haasteet verosuunnittelussa

Eri yritysmuotojen verokohtelut ovat keskenään hyvin erilaisia, joten sopivin yritysmuoto tulee selvittää jo etukäteen. Yrittäjän aloittaessa toimintaansa, tärkeimpänä seikkana haastateltavat pitivät yrityksen kokoa ja liiketoiminnan laajuutta, sekä paljonko verotettavaa voittoa on odotettavissa. Huomioitavaksi seikaksi nousi myös muut yrittäjän tulot. Eri yritysmuotojen verotus on hyvin erilaista, joten näillä seikoilla on merkitystä. Haastateltavien keskuudessa eri yritysmuodoista ilmeni erilaisia mielipiteitä. Eniten aloittavalle yrittäjälle suositeltiin toiminimeä sen pienten

kustannusten ja yksinkertaisen byrokratian vuoksi. Niin kauan, kun toiminta on pientä tai pienehköä, eivätkä yrityksen tulot ole suuret, on toiminimi järkevä ja toimiva vaihtoehto. Täysin riskitön ei toiminimi kuitenkaan ole, koska yrittäjä vastaa yrityksen veloista henkilökohtaisella omaisuudellaan.

Toiminimeä pidettiin myös halveksuttavana, mutta silti todella ketteränä yritysmuotona. Halveksuttavana siksi, että sen tulot verotetaan ansiotuloina, jonka vuoksi verotus saattaa kasvaa. Samaisen seikan vuoksi eräs haastateltavista ei suosittelut toiminimeä lainkaan, vaan suositteli yritysmuodoksi vähintään henkilöyhtiötä. Ketteränä siksi, koska toiminimi on helppo aloittaa ja lopettaa ja myös helppo muuttaa toiminnan kasvaessa. Toiminnan laajetessa toiminimi voidaan muuttaa joko henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi. Tulee kuitenkin muistaa liikkeen- ja ammatinharjoittajan pienemmät mahdollisuudet vähennysten tekemiseen (Leppiniemi & Walden 2009, 148). Jos yritys myydään, joutuu toiminimi luultavasti maksamaan enemmän veroja, kuin ky:n tai ay:n yhtiömiehet vastaavassa tilanteessa, koska henkilöyhtiössä yhtiömiehet voivat käyttää ns. hankintameno-olettamaa omaisuutensa myynnistä/lopettamisesta, eli osittaista verohelpotusta.

Henkilöyhtiön perustamiseen vaaditaan vähintään kaksi henkilöä. (Andersson & Linnakangas 2006, 15.) Henkilöyhtiön, eli avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustaminen on myös helppoa; tähän riittää ainoastaan yhtiösopimuksen tekeminen, eikä sitä merkitä kaupparekisteriin. Yrityksen perustamisen ja muuttamisen helppoudesta huolimatta kannattaa kuitenkin pitää mielessä, että myös henkilöyhtiössä yrityksen veloista vastaavat sen omistajat koko henkilökohtaisella omaisuudellaan. Toiminimen lisäksi myös henkilöyhtiön verotus toimii henkilöverotuksen mukaisesti ja veroprosentti määräytyy näin yrittäjän henkilökohtaisten tulojen mukaan. Jos yrityksen tulot kasvavat suuriksi, kasvaa myös verotuksen progressio suureksi. Jos liikevaihto alkaa lähennellä 100 000 euron luokkaa, on henkilöverotukseen liittyvä progressiivinen veroaste noussut huomattavasti yhteisöveroprosenttia korkeammaksi. Tässä vaiheessa on aika miettiä yritysmuodon muuttamista osakeyhtiöksi. Muita huomioon otettavia asioita ovat kirjanpidon vaatimukset, tulolähdejako ja eri tulolajit (Kukkonen 2010, 10).

Yritysmuotokysymystä on mahdollisesti tarpeen miettiä vielä moneen kertaan yritystoiminnan aikana. (Kukkonen 2010, 10.) Yritys on saattanut aloittaa toimintansa

yksityisliikkeenä ja muuntua sen jälkeen henkilöyhtiöksi. Liiketoiminnan kasvaessa tulee osakeyhtiön perustaminen ajankohtaiseksi. Sillä on henkilöyhtiöihin nähden monia kilpailuvaltteja, joista tärkeimpiin kuuluu riskittömyys. Tällä tarkoitetaan lähinnä sitä, että yhtiön veloista ja saatavista vastaa yhtiö, kun taas henkilöyhtiöissä veloista vastaavat yhtiön omistajat. Myös veroteknisesti ajatellen voidaan osakeyhtiötä pitää tehokkaimpana yhtiömuotona, koska osakeyhtiö maksaa tuloksen koosta riippumatta veroa yhteisöverokannan mukaisesti. Monesti yritysrakenteen muutokset tai kehittämistarpeet saavat alkunsa verotuksellisista syistä (Wikström 2008, 97). Kun yritys on saavuttanut jonkin verran kokoa ja laajuutta liiketoimintaan ja ennen kaikkea jatkuvuutta, on osakeyhtiö järkevä yritysmuoto.

Valittuaan osakeyhtiön, yrittäjä pystyy vaikuttamaan, miten ottaa tulon yhtiöstä; palkkana vai osinkona. Osakeyhtiön verotusta on kevennetty, mutta varojen jako on osakeyhtiössä hankalampaa. Kuitenkin monen aloittavan yrittäjän on vaikea ymmärtää, että oy on oma oikeushenkilö, joten oy:n tulot eivät ole yrittäjän tuloja. Huonoja puoliakin osakeyhtiömuodosta löydettiin; jos toimintaa halutaan esimerkiksi supistaa, ei osakeyhtiön muuttaminen onnistu, vaan se täytyy purkaa. Oy:ssä voi menettää ainoastaan sijoittamansa osakepääoman, mutta osakepääomaa varten ottamansa lainan vakuutena on usein yrittäjän oma koti.

4.2.3 Verosuunnittelun tasot ja keinot

Suomalaisessa järjestelmässä aggressiivinen verosuunnittelu on laillista tietyssä määrässä, kunhan toimitaan avoimesti suhteessa verottajaan, eikä mennä veronkierron puolelle. Tämä ei kuitenkaan kansalaisten silmissä välttämättä ole hyväksyttävää. Asiantuntija osaa sanoa, milloin mennään laittomuuden puolelle. Aggressiivisessa verosuunnittelussa on myös se vaara, että lipsahdetaan tietämättään laittomuuden puolelle. Kuten verosuunnittelun ja veron kiertämisenkin raja, on raja tässäkin tapauksessa häilyvä ja jokainen tapaus täytyy tarkastella omanaan. Laittomasta aggressiivisesta verosuunnittelusta sain kuitenkin yhden esimerkin; jos aletaan valmistaa tositteita, jotka eivät pidä paikkaansa, ollaan selkeästi laittomuuden puolella. Aggressiivista verosuunnittelua pidettiin myös huonona ajatuksena, koska seuraukset tästä saattavat löytyä ikävästi edestäpäin.

Verosuunnittelun keinot ovat vähentyneet koko ajan. Mahdollisuudet verotuksen keventämiseen riippuvat paljon yritysmuodosta. Osakeyhtiössä mahdollisuuksia on vähemmän. Haastattelussa kävi ilmi myös se, että suppeampaa toimintaa harjoittavat yrittäjät miettivät verosuunnittelua laajempaa toimintaa harjoittavia yrittäjiä vähemmän. Mahtaisiko syynä olla se, että suuremmassa yrityksessä myös epäonnistuneen verosuunnittelun aiheuttamat menetykset saattavat olla todella suuret.

Verotusta voidaan keventää myös pysymällä laillisella alueella. Mahdollisuudet riippuvat paljolti yritysmuodosta, Osakeyhtiössä kannattaa huolehtia, että on käytänyt kaikki luontaisedut oikein ja viimeiseen asti hyväksi. Toinen seikka osakeyhtiössä on se, että muistaa hyödyntää verovapaat osingot. Osakkaalle voidaan siis jakaa verovapaata osinkoa korkeintaan siihen määrään saakka, joka vastaa 9 %:n vuotuista tuottoa. Vuotuinen maksimiraja verovapaissa osingoissa on 90 000 € (Koponen 2011, 284–285). Tämä on verovelvolliselle vuotuinen mahdollisuus, joka kannattaa hyödyntää. Kannattaa myös muistaa poistot. Ne voidaan tehdä täysimääräisinä, vaikka kirjanpitolaki ei sitä edellyttäisi. Jos henkilöyhtiössä omistajina on pariskunta, kannattaa puolisolle maksaa käypää palkkaa, koska perheen progressio tulee näin olemaan pienempi.

Lailliseen veron torjuntaan liittyen on myös olemassa verohuojennussääntöjä, eli verovelvolliselle on lainsäätäjän toimesta luotu kannustin veron torjumiselle. Verohuojennus tarkoittaa vapautusta veron ja viivästysseuraamusten maksamisesta osittain tai kokonaan. Huojennus on mahdollista saada vain erityisissä tilanteissa ja sitä täytyy hakea erikseen. Yleinen esimerkki on sukupolvenvaihdos, jolloin yrityksen omistus siirretään toimintaa jatkaville yrittäjän lapsille. Tässä se tarkoittaa sitä, että lahjana tai perintönä siirretystä yrityksestä voidaan lahjavero jättää panematta maksuun joko kokonaan tai osittain. Edellytyksenä huojennuksen saamiseen kuitenkin on se, että lahjaan tai perintöön on sisällyttävä vähintään 10 %:n suuruinen yrityksen osa tai yritys kokonaisuudessaan, jonka toimintaa saaja jatkaa (Leppiniemi & Walden 2009, 497.) Toimintaansa aloittava yritys voi saada verohuojennuksia perustaessaan uuden tuotantolaitoksen tai matkailuyrityksen kehitysalueelle. Samaten huojennuksia voivat saada laajentaessaan tuotantolaitostaan

tai matkailuyritystään, joka sijaitsee kehitysalueella. Näiden lisäksi veronhuojennussäännös on osinkotulojen verotuksessa.

4.2.4 Lainsäädännön puutteet ja aukot

Erään haastateltavan mielestä suuri puute lainsäädännössä on se, että elinkeinoverolaki ja tuloverolaki ovat erillään, koska tämä aiheuttaa monesti tulkintaongelmia. Hänen mielestään nämä kaksi lakia tulisi yhdistää yhdeksi hyväksi kokonaisuudeksi.

Lakiuudistuksilla on saatu porsaanreikiä tukkoon, joten suuresti niitä ei pitäisi olla. Mutta jokaisessa laissa niitä kuitenkin aina löytyy ja näiden lisäksi myös tarkoitushakuisuutta, jolla pyritään ohjailemaan ihmisten käyttäytymistä ja kulutustottumuksia. Verolait ovat yleensä hyvin vaikeaselkoisia ja tulkinnanvaraisia siksi, että ne ovat syntyneet tuloksena poliittisista kompromisseista. Ne myös valmistellaan monesti kiireellä ja porsaanreiät syntyvät, kun yhtä yksityiskohtaa muutettaessa ei aina havaita, mihin muuhun sillä voi olla vaikutusta. Verokonsultti keksii, mikä on mahdollista ja mikä mahdotonta.

Verotuskäytäntö syntyykin usein vasta oikeusasteiden päätösten kautta. Verovelvollisen kannattaakin hyödyntää näitä lainsäädännössä olevia aukkoja, kunhan pysyy laillisella puolella. Se ei missään tapauksessa ole laitonta tai moraalisesti tuomittavaa. On täysin luonnollista, että jokainen haluaa maksaa lain määrittämän minimimäärän, joten miksi maksaisi enemmän? Jos lainsäätäjä ei ole lakia säädettäessä havainnut jotain seikkaa tai porsaanreikää, jonka perusteella vero jää vähäisemmäksi, ei ongelma ole verovelvollisen, eikä puutteellisen lain noudattaminen ole laitonta. Tässä tapauksessa täytyy tehdä korjaus lakiin ja näin usein menetelläänkin. Jos tietten tahtoen toimitaan säännösten vastaisesti salaillen verotukseen vaikuttavaa faktaa tai annetaan suoranaisesti väärää ja valheellista tietoa, sekä saatetaan toimenpiteen näyttämään esimerkiksi kirjanpidollisesti toiselta, kuin se tosiasiallisesti on, silloin ollaan laittomilla teillä.

Tilitoimistomaailmassa ei kirjanpitäjä pysty havaitsemaan, jos verovelvollinen yrittää laittomin keinoin käyttää hyväksi lainsäädännön puutteita. Se vaatisi kunnollis-

ta perehtymistä asiakkaaseen ja tämän talouteen. Jos olosuhteet on luotu vain sen takia, että verosta vältyttäisiin, yrittää verottaja puuttua niihin. Jos verovilppi todetaan, voi yrittäjä selviytyä vain hallinnollisilla sanktioilla, jolloin hylätään keinotekoinen järjestely ja verotetaan niin, kuin järjestelyjen olisi pitänyt olla. Mahdollinen veronkorotus voi myös seurata. Pahimmissa tapauksissa asiasta tehdään rikosilmoitus.

4.2.5 Veron kiertämisen todentaminen

Joitakin tietoja ehkä pystytäänkin salaamaan verotusvaiheessa, mutta jos asia tulee ilmi, ovat sanktiot suuret. Kaikki tiedot eivät välttämättä kohtaa verottajalla ja yksittäinen tapaus ei välttämättä ole tahallinen. Yleensä puhutaan virheistä, jotka verottaja oikaisee. Joka veron kiertämistä haluaa harrastaa, tietää keinot varsin hyvin; esimerkiksi kassan ohi myyminen ilman kuittia. Että kirjanpito näyttäisi mahdollisimman todenmukaiselta, hoksaa näppärä veronkiertäjä huomioida salaamansa tulojen vaikutuksen myös toisella puolella, eli hän jättää myös menoja ilmoittamatta.

Verotarkastuksessa ja vertailutietojen kautta salatut seikat paljastuvat melko varmasti. Veron kiertämisen tahallisuus voidaan tutkia verotarkastuksessa, erityistilintarkastuksessa tai ristiintarkastuksessa. Jos verosuunnittelussa on käytetty keino-tekoisia menetelmiä, esimerkiksi kuittikauppaa epäiltäessä joudutaan tekemään tutkintapyyntö rikospoliisille. Olosuhteet ratkaisevat, missä ja miten toimet on tehty. Vertailutieto voidaan hakea myös toisesta päästä. Esimerkkinä tapaus, jossa kauppakirjaan oli merkitty kauppahinnaksi 500 000 €, joka oli sitten merkitty kuluksi, mutta vertailutiedon löydyttyä toinen osapuoli ei tiennyt asiasta mitään. Mihinkään ei kuitenkaan ole suoraa ratkaisua, vaan verotarkastajan on tutkittava asiaan liittyvät seikat lakipykälien mukaan. Asiantuntijoiden tehtävä on nähdä, milloin kysymyksessä on rangaistava teko.

Kun verovelvollinen jää kiinni verovilpistä, on hänen tavanomainen selityksensä, että menettely johtui inhimillisestä erehdyksestä, huolimattomuudesta, tietämättömyydestä tai tyhmyydestä. Ei kukaan tunnusta tehneensä verovilppiä tahallisesti. Lähtökohtana on usein verottajan näkökulmasta tahallisuus, jos kysymys on suu-

rista verovaikutuksista tai jos toiminta on ollut systemaattista. Olosuhteet tulkitaan kirjanpidosta ja muista lähteistä ja kirjanpidon ulkopuolelle jätetyt tulot voidaan helposti todeta jätetyksi tahallisesti. Perheen lomamatkojen kirjaaminen messukuiluiksi osoittaa myös melko varmasti tahallisuuden. Nämä ovat puolin ja toisin näyttökysymyksiä. Eräällä haastateltavalla oli omakohtainen kokemus, kun tarkastettava oli väärentänyt menotositteita lisäämällä ykkösen lukujen eteen, vieläpä erivärisellä kynällä. Tämä, jos mikä voitiin katsoa tahalliseksi. Verovelvollisen selitys tähän oli, että hän oli ”vain selventänyt epäselviä numeroita”.

Sellaisiakin yrittäjiä on paljon, jotka eivät anna kuukausi-ilmoituksia lainkaan. Eräs haastateltavista sanoi, että ”verottajan ja yrittäjän suhde perustuu luottamukseen, koska elinkeinoverotus perustuu omaan ilmoittamiseen”. Yrittäjä saattaa esimerkiksi jättää kirjanpidon ulkopuolelle pankkitilin, johon ohjaa tuloja, joita ei ilmoita verottajalle. Asia saattaa jäädä huomaamatta, jos tuloja ei näy kirjanpidossa, eikä yrittäjä anna aiheita epäillä vilppiä.

Verottajan on tietenkin esitettävä perustelut, jotka nojaavat tarvittaviin lainkohtiin sen vuoksi, että verovelvollinen voi tarttua niihin ja vasta selityksillään osoittaa ne vääräksi tai sitten tyytyä verottajan päätökseen.

4.2.6 Veroparatiisit ja Suomen kansantalous

Jos verotulojen varaan rakennettu valtio epäonnistuisi ja jokin toinen järjestelmä ottaisi yhteisöjen tarpeet huolekseen, tarkoittaisi tämä paljon enemmän, kuin sotia edeltäneen taloudellisen järjestelmän korvautumista. Moderniksi valtioksi kutsumamme luomus muuttaisi muotoaan; talous lähtisi kulkemaan uusien moottorien ajamana uusia polkuja pitkin; sosiaalinen rakenne muuttuisi; lähestymistapamme elämään, kulttuuriin ja ihmisyyteen muuttuisi – kaiken täytyisi muuttua (Joseph Schumpeter 1918).

Veroparatiisitalous nosti päätään 1900-luvun alkupuolella, jolloin sen hyödyntämisen mahdollisuudet olivat vielä pienet. (Ylönen 2008, 126–127.) Veroparatiisien hyödyntäminen on helpottunut viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana, kun kansainvälisen ja kansallisen talouden säätely purettiin. Ja vielä tekniikan kehittyessä veroparatiisitalouden käyttö helpottui edelleen. Kun yritykset siirtävät Suomesta saamiaan tuloja matalan verotuksen maihin, se vie Suomelta vuosittain val-

tavat verotulot. Ja koska verotuloja on vaikeampi kerätä, täytyy verotusta jälleen korottaa.

Veroparatiisit mahdollistavat laittoman pääomapaon, eli yritysten veronkierron. Voidaksemme välttyä verojen maksusta ulkomaille, verotusmuutokset tulisi tehdä samansuuntaisiksi esimerkiksi Viron kanssa, eli yritysverotusta tulisi alentaa. Lain-säädäntö Suomessa on kuitenkin hyvällä mallilla. Suomen kansantalous kokee aina menetyksen, kun verot maksetaan muuhun maahan. Tässöpä visainen kysymys poliitikoille, miten yritykset saadaan pysymään Suomessa. Eräs haastateltava muisteli, että olisi lukenut jostain, että EU-lainsäädäntöä oltaisiin tältä osin laittamassa uusiksi ja veroparatiisien käyttö tulisi näin vaikeutumaan. Ehkäpä aika näyttää.

4.3 Johtopäätökset

Yritysmuoto tulee jokaisen uuden yrittäjän miettiä itse ottaen huomioon kaikki juuri hänen liiketoimintaansa liittyvät seikat. Ei ole olemassa yhtä ainoa sopivaa muotoa. Myöskään itse verosuunnittelun keinoista eivät kaikki sovi jokaiselle yrittäjälle, vaikka yritysmuoto olisikin sama. Verosuunnittelu tulee toteuttaa jokaisen yrityksen kohdalla sen mukaan, mitkä ovat yrityksen tarpeet ja resurssit. Verosuunnittelussa kannattaa käyttää ammattilaisen apua, jos sitä tuntee tarvitsevänsä. Se tuo yrittäjälle varmuutta ja maksaa itsensä kuitenkin tulevaisuudessa takaisin. On tärkeää, että yrittäjä on perillä laista ja pysyy ajan tasalla mahdollisista muutoksista.

Kaikkein tärkeimpänä ei tulisi pitää verokustannusten minimointia, koska se on vain osa verosuunnittelua. Kustannukset saattavat joiltakin muilta osin nousta kohtuuttoman suuriksi. Verosuunnittelussa katsotaan koko ajan tulevaisuuteen ja prosessi on jatkuvaa. Vaikka verosuunnittelu nousee sitä tärkeämpään asemaan mitä suuremmasta yrityksestä on kysymys, on se tärkeää myös pienten yritysten kohdalla.

Verosuunnittelun keinoja on monia, joista yrittäjän tulee olla perillä. Järkevällä suunnittelulla päästään verokustannuksissa huomattaviin säästöihin. Vaikka toiminta olisi vain pienimuotoistakin, ei tätä kannata jättää huomioimatta. On tärkeää

olla tietoinen laillisuuden ja laittomuuden rajoista. Mitä aggressiivisempaa verosuunnittelua harjoitetaan, sitä tärkeämpää on hahmottaa laillisuuden raja.

Verosääntelyyn sisältyvän erillisen veronkiertosäännöksen mukaan voidaan veroedut evätä tai peruuttaa, jos käy ilmi, että veron kiertäminen tai veron maksun välttäminen on ollut järjestelyn ainoana tai päällimmäisenä tarkoituksena. Vaikka veron kiertämisestä rangaistaessa viranomaisen on pystyttävä toteamaan verovelvollisen toimi tahalliseksi, ei asian kanssa kannata leikitellä. Seuraamukset saattavat olla hyvinkin vakavat.

Verosuunnittelun ja veron kiertämisen raja on epäselvä. Suurin ongelma veron kiertämiseen lienee itse ilmiön määrittelyssä. Jos rajanveto verosuunnittelun ja veron kiertämisen välillä olisi selkeää, olisi myös veron kiertämiseen liittyvät toimet helppo kriminalisoida.

5 YHTEENVETO

Tutkimuksessa yhdistyivät haastattelut, oikeustapaukset ja teoria. Veron kiertäminen voi muodollisesti näyttää lain mukaiselta, mutta jos toimi taloudelliselta sisällöltään on lain vastainen, katsotaan toimi veron kiertämiseksi. Veron kiertämistilanteita on monia erilaisia. Ongelmakohtiksi ovat muodostuneet eri säännösten väliin jäävät alueet, säännösten sisäpuolella olevat raja-arvot ja eri verojärjestelmien välillä olevat liitoskohdat. Useimmiten veron kiertämistä ilmenee näiden raja-alueiden läheisyydessä.

Tutkimusta varten pyrittiin löytämään mahdollisimman monta erilaista oikeustapausta. Valitettavasti kuitenkin kaikista erilaisista veron kiertämisen muodoista ei niitä löytynyt. Varsinkin sarjatoimia tai vaiheittaisia oikeustoimia käsitteleviä tapauksia olisi ollut mielenkiintoista saada mukaan työhön käsiteltäväksi. Peiteltyä osingonjakoa käsitteleviä tapauksia oli saatavilla huomattavasti eniten.

Haastatteluun pyrittiin saamaan mukaan mahdollisimman monta erilaisissa yritysverotukseen liittyvissä ammateissa toimivaa asiantuntijaa. Haastatteluissa pyrittiin olemaan vaikuttamatta haastateltavan vastauksiin, että saataisiin haastateltavilta juuri heidän omat mielipiteensä. Useisiin kysymyksiin haastateltavilla oli samansuuntaisia vastauksia, joskin joistakin asioista ilmeni hyvinkin eriäviä mielipiteitä, kuten esimerkiksi suositeltavista yritysmuodoista puhuttaessa.

Sekä oikeustapauksien että haastattelujen perusteella voidaan todeta, että mikään tapaus ei ole samanlainen, vaan jokainen tapaus tulee käsitellä omanaan. Tämän vuoksi on hyvin vaikea vetää rajaa verosuunnittelun ja veron kiertämisen välille. Haastetta lisäävät oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön väliset ristiriidat. Monesti ollaan tällä harmaalla alueella, jolloin tapaus ratkaistaan viranomaisen toimesta. Vaikka verovelvollinen saattaa ajatella, ettei ulkopuolinen pysty havaitsemaan hänen tekemäänsä vilppiä, on asiantuntijalla kuitenkin silmää havaita laitomaan toimeen viittaavat seikat. Onhan se hänen tehtävänsä.

Kyseisessä aiheessa olisi tutkittavaa riittämiin. Olisi ollut toivottavaa löytää tarkempaa rajausta aiheeseen, mutta se vaikuttaa mahdottomalta. Tämä kuitenkin osaltaan lisää aiheen kiinnostavuutta. Kuten jo totesimme, jokainen tapaus tulee

tutkia omanaan. Jatkuvasti tulee ilmi uusia tapauksia, jotka eroavat jonkin verran jo käsitellyistä tapauksista. Lainsäädäntö tulee muuttumaan myös tulevaisuudessa tietyin väliajoin ja uudet lait tuovat tullessaan uusia ongelmia tulkintatavoissa ja myös mahdollisesti uusia porsaanreikiä.

LÄHTEET

- Andersson, E & Linnakangas, E. 2006. Tuloverotus. 7. uud. p. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Ennakkotieto-, ennakkoratkaisu- ja poikkeuslupahakemus. 20.12.2010. [Verkkosivusto]. Verohallinto. [Viitattu 18.5.2012]. Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_ yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Ennakkotieto_ en_ nakkoratkaisu_ ja_ poikkeuslupahakemus.
- Engblom A., Holla J., Holmström P., Järvinen J., Kellas S., Lepistö M., Nuotio V-P., Paronen V., Sandelin E., Torkkel T., Tunturi M. O. & Vuorilehto E. 2010. Elinkeinoverotus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Harmaa talous kannattaa: isot voitot vastaan pieni kiinnijäämisen riski ja lievät rangaistukset. 26.1.2011. [Verkkolehtiartikkeli]. Kansan uutiset. [Viitattu 26.4.2012]. Saatavissa: <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2449979/harmaa-talous-kannattaa-isot-voitot-vastaan-pieni-kiinnijaamisen-riski-ja-lievat-rangaistukset>.
- Henkilöverotus ja verosuunnittelu. [Verkkosivu]. Executive Ordinance Oy Ltd. [Viitattu 18.2.2012]. Saatavissa: <http://www.verosuunnittelu.fi/henkiloverotus.html>.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Järvenoja, M. 2007. Yritysjärjestelyjen verotus. 2. uud. p. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Jääskeläinen, J. Kysyntä ruokkii harmaata taloutta. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.5.2012]. Saatavissa: <http://www.jarijaaskelainen.fi/?p=305>.
- Knuutinen, R. 2012. Verosuunnittelua vai veron kiertämistä: verosuunnittelun ja veron kiertämisen välinen rajanveto tuloverotuksessa. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Koponen, J. 2011. Yrittäjän verokäsikirja. 4. uud. p. Helsinki: Verotieto Oy.
- Korpela, V. 2012. Veromuutokset 2012. [Verkkosivusto]. Helsinki: Veronmaksajien Keskusliitto. [Viitattu 18.5.2012]. Saatavissa: <http://www.veronmaksajat.fi/veromuutokset2012>.

- Kukkonen, M. 2010. Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus. 2. uud. p. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Kukkonen, M. & Walden, R. 2011. Pk-yrityksen verosuunnittelu. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kuusela, A. 29.4.2012. Harmaan talouden tabu. [Verkkolehtiartikkeli]. Uusi Suomi. [Viitattu 1.5.2012]. Saatavissa: <http://jokumuu.puheenvuoro.uusisuomi.fi/104548-harmaan-talouden-tabu>.
- L 19.12.1889/39. Rikoslaki.
- L 30.12.1992/1535. Tuloverolaki.
- L 18.12.1995/1558. Laki verotusmenettelystä.
- Lahti, R. & Koponen P. 2007. Talousrikokset. 2. tark. p. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys.
- Leppiniemi, J. & Walden, R. 2009. Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. 10. uud. p. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Metsämuuronen, Jari. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky.
- Myrsky, M. 2011. Ennakkopäätökset verotuksessa. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2009. Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. 2. uud. p. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2010. Elinkeinotulon verotus. 3. uud. p. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Myrsky, M. & Rabinä, T. 2011. Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 6. uud. p. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Mäntyneva, M., Heinonen, J. & Wrangle, K. 2008. Markkinointitutkimus. Helsinki: WSOY.
- Niskakangas, H. 2009. Johdatus Suomen verojärjestelmään. 2. uud. p. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Niskakangas, H. Päivitetty 7.2.2012. Henkilöverotus. [Verkkokirja]. Helsinki: Sanoma Pro Oy. [Viitattu 3.3.2012]. Saatavissa Yritysonline-palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.

- Ossa, J. 2011. Yritystoiminnan verotus. Helsinki: CC Lakimiesliiton kustannus.
- Puronen, P. 2004. Turvaa oikeutesi verotuksessa. Helsinki: WSOY Lakitieto.
- Rissanen, T. 2004. Yrityksen verosuunnittelu ja kuumat veroneuvot. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Pohjantähti.
- Soininvaara, O. 6.7.2011. Paljonko yritysvero vuotaa ulkomaille? [Verkkolehtiartikkeli]. Uusi Suomi. [Viitattu 29.4.2012]. Saatavissa: <http://soininvaara.puheenvuoro.uusisuomi.fi/77527-paljonko-yritysvero-vuotaa-ulkomaille>.
- Tikka, K. S., Nykänen, O., Juusela, J. & Viitala, T. Päivitetty 31.1.2012. Yritysverotus I-II. [Verkkokirja]. Helsinki: WSOYpro Oy. [Viitattu 22.4.2012]. Saatavissa Yritysonline-palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Tomperi, S. 2009. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. 23. uud. p. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Tulve, H. 24.2.2012. Tervetuloa Viroon, mutta tunne riskisi. [Verkkolehtiartikkeli]. Talouselämä. [Viitattu 1.5.2012]. Saatavissa: <http://www.talouselama.fi/minavaitan/tervetuloa+viroon+mutta+tunne+riskisi/a2088520>.
- Varhee, V. 24.4.2012. Harmaa talous on oire, ei ongelma. [Verkkolehtiartikkeli]. Taloussanomien. [Viitattu 26.4.2012]. Saatavissa: <http://www.taloussanomien.fi/ajatukset/2012/04/24/harmaa-talous-on-oire-ei-ongelma/201227945/145?rss=412f>.
- Veronkiertämistä vai verosuunnittelua? 1/2010. [Verkkolehtiartikkeli]. Suomen Potilaslehti, 8. [Viitattu 4.2.2012]. Saatavissa: http://www.potilasliitto.fi/lehti/Potilaslehti_1_10.pdf.
- Veropetos vääristää verotusta. [Verkkosivu]. [Viitattu 6.4.2012]. Saatavissa: <http://www.nettilaki.com/a/veropetos-v%C3%A4rist%C3%A4%C3%A4-verotusta>.
- Veropro – osaa verotuksen.[Verkkosivu]. [Viitattu 11.8.2012]. Saatavissa: <http://www.veropro.fi>.
- Verorikkomus voidaan rangaista myös veron korotuksella. [Verkkosivu]. [Viitattu 6.4.2012]. Saatavissa: <http://www.nettilaki.com/a/verorikkomus-voidaan-rangaista-my%C3%B6s-veron-korotuksella>.
- Verorikos: Pimeä kauppa ja musta kauppahinta ovat kiellettyä ja vaarallista veronkiertoa. 5.1.2010. [Verkkosivu]. Asianajotoimisto Talviaro. [Viitattu 17.3.2012]. Saatavissa: <http://www.lakineuvo.fi/lakineuvo/248/verorikos->

[pime%C3%A4-kauppa-ja-musta-kauppahinta-ovat-kielletty%C3%A4-ja-vaarallista-veronkiertoa.](#)

Verosuunnittelu – yleisluontoisesti. [Verkkosivu]. Lakiasiantoimisto Lakituki Oy. [Viitattu 11.3.2012]. Saatavissa: <http://www.lakituki.fi/verosuunnittelu.htm>.

Wikström, K. 2008. Yleiset opit verotuksessa. 4. uud. p. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Julkisoikeuden sarja. A:37.

Ylönen, M. 2008. Veroparatiisit: 20 ratkaisua varjotalouteen. Helsinki: Into Kustannus.

Ylönen, M. 25.2.2011. Veroparatiisit. [Verkkosivusto]. Maailmantalous. [Viitattu 29.4.2012]. Saatavissa: <http://www.maailmantalous.net/?q=fi/node/52/print>.

LIITTEET

Liite 1 Haastateltavat

Haastateltavien ammatit

Verokonsultti

Tilitoimiston toimitusjohtaja

Toimialapäällikkö

Veroneuvoja

Kirjanpitäjä

Vanhempi verotarkastaja

Yritykset, joissa haastateltavat toimivat

ATT Yrityspalvelut

PricewaterhouseCoopers Oy

Pohjanmaan Ekonomitoimisto Oy

VeroApu M Sorvari

Laskentapalvelu V. Tuohimäki

Länsi-Suomen Verotarkastusyksikkö

Liite 2 Kyselylomake

1. Kun yrittäjä on aloittamassa toimintaansa, mitä hänen tulee ottaa huomioon yritysmuodon valinnassa verosuunnittelun kannalta tuloverotusta ajatellen?
2. Mistä saa konsultointia verosuunnitteluun?
3. Millä perusteella verosuunnittelun tavoitteet asetetaan? Mitkä asiat tähän vaikuttavat?
4. Onko verosuunnittelun merkitys kasvamassa? Jos on, niin mitä asioita huomioidaan enemmän?
5. Joutuuko tyhmydestään maksamaan verosuunnittelussa?
6. Kannattaako verosuunnittelu tehdä lyhyelle vai pitkälle aikavälille? Millä perusteilla?
7. Verosuunnittelussa verot tai verokustannukset ovat vain osa verosuunnittelua. Mitä kaikkea verosuunnittelussa kannattaa huomioida?
8. Onko aggressiivinen verosuunnittelu hyväksyttävää ja laillista? Missä menee raja?
9. Millä eri tavoin verotusta voitaisiin keventää pysymällä kuitenkin laillisella alueella?
10. Lailliseen veron torjuntaan liittyen on olemassa veronhuojennussääntöjä, eli verovelvolliselle on lainsäätäjän tietoisesta toimesta luotu kannustin veron torjumiselle. Minkälaisia veronhuojennussääntöjä on olemassa?
11. Pystytäänkö verotukseen vaikuttavia tietoja salaamaan?
12. Veron kiertämisestä rangaistaessa teko tulee todeta tahalliseksi. Miten ulkopuolinen pystyy selvittämään teon tahallisuuden? Ja miten ulkopuolinen pystyy tutkimaan sitä?

13. Jos verosuunnittelussa on käytetty keinotekoisia menetelmiä veronkiertämistarkoituksessa, miten tämä pystytään havaitsemaan/todistamaan? Miten silloin toimitaan, jos valmista ratkaisua ei ole tapaukseen?
14. Ns. veroparatiisien käyttö näyttää yleistyvän. Mihin tämä voi pahimmillaan johtaa? Entä mitä tämä aiheuttaa Suomen kansantaloudelle?
15. Onko verolaissa selviä porsaanreikiä tai puutteita?
16. Miten voidaan havaita se, että verovelvollinen yrittää hyödyntää lainsäädännössä olevia aukkoja? Missä menee laillisuuden ja laittomuuden raja tällaisessa tapauksessa?